

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**PROBLEMATIKA INTEGRACE IMIGRANTŮ
VE ŠPANĚLSKU V KONTRASTU SE SITUACÍ
V ČESKÉ REPUBLICE**

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Autor práce: Jindřiška Čížková
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Ročník: IV.

2007

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Teologickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

20. 4. 2007

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Markétě Elichové Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji RSDr. Jánů Mišovičovi, za přínosné informace k praktické části. Zároveň Mgr. Ivě Čejkové za cenné připomínky k formální úpravě této práce. Dále Mgr. Zuzaně Bílkové a Bc. Janě Švecové za přínosné rady během vytváření práce.

Obsah:

Úvod.....	5
Teoretická část	
1. Vymezení základních pojmů.....	7
1.1. Integrace.....	7
1.2. Menšina.....	7
1.3. Marginalizace.....	7
1.4. Etnocentrismus.....	7
1.5. Kulturní relativismus.....	8
1.6. Rasisimus.....	8
1.7. Xenofobie.....	8
1.8. Interkulturní relativismus.....	8
1.9. Multikulturní relativismus.....	8
1.10. Uprchlík.....	9
1.11. Cizinec.....	9
1.12. Azyl.....	9
1.13. Imigrace.....	9
1.14. Emigrace.....	10
1.15. Nestátní nezisková organizace.....	10
2. Imigranti v České republice.....	10
2.1. Ukrajinci.....	11
2.2. Slováci.....	12
2.3. Vietnamci.....	12
3. Imigranti ve Španělsku.....	13
3.1. Maročané.....	14
3.2. Ekvádorci a Kolumbijci.....	15
4. Integrace imigrantů.....	16
4.1. Integrace.....	16
4.2. Z pohledu Evropské unie.....	17
4.3. Integrace imigrantů v ČR.....	17
4.4. Integrace imigrantů ve Španělsku.....	18
4.4.1. Specifika muslimské imigrace.....	19
4.5. Žena jako imigrant.....	20
4.5.1. Ženy jako oběti obchodu s lidmi.....	21
5. Rizika a přínosy imigrace.....	22
5.1. Imigranti a trh práce.....	22
5.2. Imigranti a islám.....	23
5.3. Imigranti a diskriminace.....	24
5.4. Vzájemný dialog.....	25
6. Psychologické problémy emigrace.....	25
6.1. Velké rozhodnutí.....	26
6.2. Adaptace.....	26
6.3. Izolace.....	27
6.4. Deprese.....	28
6.5. Stabilizace.....	29
6.6. Integrace.....	30
6.6.1. Způsoby integrace.....	30
6.6.2. Brzdící faktory integrace a jejich následky.....	31
6.6.3. Dítě imigrant.....	32
Praktická část.....	34
7. Porovnání španělské a české NNO.....	34

7.1. Porovnání NNO.....	34
7.2. Metodologie.....	34
7.3. Valencia Acoge.....	34
7.3.1. Personální zajištění Valencia Acoge.....	36
7.3.2. Spolupracující instituce.....	37
7.4. Poradna pro integraci.....	37
7.4.1. Personální zajištění Poradny pro integraci.....	40
7.4.2. Spolupracující instituce.....	40
7.5. Přednosti a nedostatky.....	40
8. Výzkumná sonda.....	42
8.1. Cíle výzkumné sondy.....	43
8.2. Metodologie.....	43
8.3. Charakteristika vzorku.....	43
8.4. Struktura dotazníku.....	44
8.5. Vyhodnocení výzkumné sondy.....	44
8.6. Celkové shrnutí výzkumné sondy.....	53
Závěr.....	55
Seznam pramenů.....	57
Seznam příloh.....	59
Abstrakt.....	60
Abstract.....	61
Přílohy.....	62

ÚVOD

V jedné španělské písni od skupiny Manu Chao se zpívá o osudu lidí, o kterých bych ráda psala tuto práci. Zpívá se tam o lidech, kteří se vydali na cestu se svým neštěstím, které je každodenně spoutává jako řetěz a jak se snaží utéct před svým osudem. Jak sami říkají, utíkají z velkého Babylonu, kde nechali svá srdce. Svoji duši nechávají na cestě a život se jim zdá ztracený. My Evropané je nazýváme ilegálními, pouze proto, že nemají příslušnou dokumentaci, protože nemají ten správný „papír“.

Na celém světě neustávají spory. Neustále se zvyšuje počet uprchlíků v regionálních konfliktech, jichž nebyla ušetřena ani Evropa. V některých zemích jsou stále na pokraji občanské války: Burundi, Alžírsko, Indie nebo Pákistán.¹ Západní země se uzavírají před ekonomickými uprchlíky z Jihu a Východu.

Dalším znakem současného světa je zvětšující se migrace obyvatelstva. Dnes převládá ekonomicky motivovaná migrace – snaha jednotlivců o zlepšení vlastní životní úrovně. Z méně vyspělých zemí směřují silné proudy vystěhovalců (velmi často nelegálních) do Evropy, Japonska, severní Ameriky, Austrálie, států Perského zálivu či jen sousedních bohatších zemí. Málo vyspělé oblasti světa tak přicházejí o vzdělanější a dynamičtější část populace ve prospěch vyspělejších a bohatších zemí.²

Cílem této práce je zmapovat zejména problematiku integrace imigrantů, popsat rizika, psychologii integrace a zjistit jak se k tomuto problému staví společnost. S názorem společnosti budou čtenáři seznámeni v praktické části, kde budou popsána dvě zařízení integračního typu a to jak u nás v České republice, tak i ve Španělsku.

Ráda bych vám také v praktické části této práce umožnila, díky rozhovorům s majoritním obyvatelstvem, autentický pohled jejich očima na imigranty přicházející do České republiky nebo na území Španělska.

Text je rozdělen do několika tématických částí. V první části se můžeme seznámit s uvedením do integrační problematiky. Následuje popis třech nejpočetnějších imigrantských skupin v České republice a ve Španělsku.

Jak vidí integraci imigrantů Evropská unie, Česká republika a Španělsko se dočtete v následující kapitole. V této části se také zmiňuji o ženě jako imigrantce, protože mi připadá že její role ve společnosti a zejména v integračním procesu zůstává prakticky nepovšimnuta.

---

¹ Srov. *Lexikon zemí 2003* Brno : Fortuna Print, 2002, str. 5

² Srov. *Školní atlas dnešního světa* Praha : Terra, 2000, str. 135

Co si bere a co dává imigrace samotným imigrantům i majoritnímu obyvatelstvu je popisováno v části práce, která charakterizuje rizika a přínosy imigrace. S tímto tématem je úzce spojena i následující kapitola, kde se dovídáme o psychologických problémech emigrace.

Poslední část práce se věnuje porovnání dvou nestátních neziskových organizací, které se věnují integraci imigrantů. Snažila jsem se zde představit španělskou i českou organizaci s jejich klady i zápory. Do této části je zahrnuta i výzkumná sonda zabývající se problematikou integrace imigrantů do společnosti. Metodou k dosažení výsledků je anketa a ke sběru dat byl použit dotazník.

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se česká a španělská společnost staví k přílivu imigrantů, jak vidí jejich integraci z osobního i politického hlediska a kde hledá řešení pro jejich lepší začlenění do společnosti.

Soubor respondentů byl vymezen. Do výzkumu byly zařazeny osoby, které se dostávají vzhledem ke svému zaměstnání k dané problematice integrace a předpokládá se, že s ní mají nějaké zkušenosti.

Otázky jsou sestaveny tak, aby bylo možné objektivně porovnat situaci imigrantů jak ve Španělsku tak v České republice. Obsah otázek byl předem konzultován s mojí vedoucí práce a se španělským profesorem z Universidad de Valencia.

V přílohové části jsou navíc uváděny fotografie k těžko přeložitelným výrazům ze španělského jazyka, grafy související s porovnáním klientely obou organizací a ukázky použitých dotazníků.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1 Integrace

Integrací se rozumí proces sjednocení prvků a činností v nový celostní systém se specifickými cíli. Opak je dezintegrace, rozkladu, rozpadu celků. Sociální integrací se rozumí dynamický a multifaktorní proces, který dává možnost osobám, které se nacházejí v marginální menšině, účastnit se plnohodnotně ve společnosti.³ Více se o integraci dočtete v kapitole o Integraci imigrantů.

1.2 Menšina

Za menšiny považujeme ty skupiny lidí, jejichž příslušníci jsou v nevýhodě oproti členům většinové populace a mají určitý pocit skupinové solidarity či sounáležitosti. Zpravidla je jim upíráno nějaké právo. Příslušníci menšiny se sami často považují za „vyčleněné“ z většinové společnosti. Obvykle bývají do určité míry fyzicky a sociálně izolováni od většinové společnosti, soustředěni v určitých čtvrtích, městech nebo oblastech dané země.⁴

1.3 Marginalizace

Marginalizací rozumíme odsouvání jedinců, skupin, sociálních vrstev nebo společností do situace bytí na okraji do méně významného postavení.⁵

1.4 Etnocentrismus

Etnocentrismus vzniká v situaci, kdy jedna kultura se povyšuje nad ty druhé. Má tendenci soudit a ne poznávat.⁶

---

³Srov. Integración social In *Wikipedia* [online]. Espana : Wikipedia, 2007 [cit.2007-04-12]. Dostupné na: <http://es.wikipedia.org/wiki/Integracion_social>.

⁴Srov. GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha : Argo, 1999 . str.229.

⁵Srov. Marginalizace In *MŠMT* [online]. Praha : MŠMT ČR, 2005 [cit.2007-03-17]. Dostupné na: <<http://www.webtolerance.cz/?a=lex#term123>>.

⁶Srov. MONCUSÍ FERRÉ A. *Antropología social*. Valencia : Reproexpres, 2006, str. 9. V textu je uveden vlastní překlad.

1.5 Kulturní relativismus

Je stavěn na rovnosti při poznávání odlišných kultur a zvyků s nimi spojených. Jak už tvrdil známý historik Boas (1858-1942) „ Každá kultura má svou důležitost a není třeba ji předem soudit či dokonce odsoudit.“⁷

1.6 Rasismus

Přesvědčení o výjimečném postavení a hodnotě vlastní rasy a méněcennosti ostatních. Rasismus lze také definovat jako předsudek založený na sociálně významných fyzických rozdílech. Rasista je člověk, který je přesvědčen, že někteří jedinci jsou v důsledku takto definovaných rasových rozdílů nadřazení nebo méněcenní.⁸

1.7 Xenofobie

Xenofobií se rozumí strach z cizinců. U nás v ČR jsme tento jev ve větší míře mohli pozorovat po pádu železné opony v roce 1989. Xenofobie se soustřeďuje zejména na rozdíly mezi kulturami.

1.8 Interkulturní relativismu

Víra v obohacení se skrze znalost a poznání jiných kultur, víra, že styky s dalšími kulturami posilujeme svou osobnost. Různí lidé mohou žít spolu i přes rozdílné kulturní zázemí. Interkulturalismus je o přijímání a respektování rozdílů. Lidé vyznávající interkulturalismus jsou přesvědčeni, že se mohou setkáváním s jinými kulturami učit a získat.

1.9 Multikulturní relativismus

Podle tohoto modelu by bylo nejvhodnější podporovat rozvoj opravdové pluralitní společnosti, jež by uznávala mnoho rozdílných subkultur jako rovnocenné.⁹ Mnoho lidí tohoto výrazu užívá, mají-li hovořit o antirasistické budoucnosti. Multikulturalismus však může rovněž znamenat vzájemnou izolaci kultur. Někteří rasisté věří v takovou formu

---

⁷Srov. MONCUSÍ FERRÉ, A. *Antropología de los grupos étnicos*. Valencia : Reproexpres, 2006, str. 11 V textu je uveden vlastní překlad.

⁸ Srov. GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha : Argo, 1999, str. 231

⁹ Srov. MONCUSÍ FERRÉ A. *Antropología de los grupos étnicos*. Valencia : Reproexpres, 2006, str. 13 V textu je uveden vlastní překlad.

multikulturalismu, která je blízká systému "apartheidu", který kdysi existoval v Jihoafrické republice, kde byly rozdílné kultury od sebe oddělovány krutým a nespravedlivým způsobem.

1.10 Uprchlík

Jak můžeme najít v Úmluvě o právním postavením uprchlíků, je to osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů a zároveň není schopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu své vlasti.

1.11 Cizinec

Osoba bez státního občanství daného státu. Podle cizineckého zákona se cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky včetně občana Evropské unie.¹⁰

1.12 Azyl

Ochranný pobyt, který stát poskytuje příslušníku jiného státu nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických.¹¹ Azylant je pak cizinec, kterému byl udělen azyl. ¹²

1.13 Imigrace

Přistěhovalectví neboli imigrace (opakem je emigrace) je proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí. Imigrant je osoba přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.¹³

---

¹⁰ Srov. Terminologický slovník In *Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR, 2006 [cit.2007-03-21]. Dostupné na: <<http://www.mvcr.cz/azyl/slovník.html>>.

¹¹ Srov. tamtéž.

¹² Srov. tamtéž.

¹³ Srov. Terminologický slovník In *Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR, 2006 [cit.2007-03-21]. Dostupné na: <<http://www.mvcr.cz/azyl/slovník.html>>.

1.14 **Emigrace**

Emigrace je opuštění země původu a přestěhování do jiné země. Podobným výrazem je imigrace, což je totéž, ale z pohledu cílové země. Pokud se více lidí přemísťuje v rámci jednoho státu, používá se termín migrace. Emigrantem se stává osoba opouštějící zemi za účelem vystěhování do ciziny.¹⁴

1.15 **Nestátní nezisková organizace**

Nevládní nezisková organizace nebo nestátní nezisková organizace (někdy označovaná podle anglické zkratky jako NGO) je organizace zabývající se obecně prospěšnou činností, avšak nezřizovaná státem a na státu nezávislá.

Nestátní neziskové organizace mohou čerpat finanční prostředky z globálního grantu spravovaného Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), jako zprostředkujícího subjektu pro čerpání ze Strukturálních fondů Evropské Unie, a to ve 100% výši nákladů.

Nevládní organizace často kritizují nedostatky a pochybení státu či jeho zákonodárné a výkonné moci, ovšem z principu nezávislosti neusilují o politické funkce.¹⁵

2 IMIGRANTI V ČESKÉ REPUBLICE

Počet cizinců s trvalým pobytem nebo tzv. vízem nad 90 dní pobývajících na území ČR se dnes pohybuje okolo čísla 230 000, což představuje asi 2,3 % obyvatel. V České republice žilo k 31. 12. 2005 278 312 cizinců, z toho 110 598 cizinců s trvalým pobytem, 167 714 cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů (tj. přechodné pobyty občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků, dále víza nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu občanů zemí mimo Evropskou unii).

Aktuální údaje: K 30. 6. 2006 evidovalo Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ministerstva vnitra ČR 295 955 cizinců. Trvalý pobyt mělo 125 849 těchto cizinců, ostatní typy pobytu pak 170 106 cizinců. 32 % evidovaných cizinců představovali občané Ukrajiny, 18 % občané Slovenska a 13 % občané Vietnamu.¹⁶

---

¹⁴ Srov. tamtéž.

¹⁵ Srov. Nevládní nezisková organizace In *Wikipedia* [online]. Praha : Wikipedia, 2007 [cit.2007-04-07]. Dostupné na: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/188857-nestatni-neziskova-organizace>>.

¹⁶ Srov. Počet cizinců v ČR In *Český statistický úřad* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2006. Dostupné na: <http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr>.

Ve srovnání se „starými“ členskými státy Evropské unie je toto číslo nízké. Když například porovnáme sousední Německo, kde imigranti tvoří okolo 8 % tamní populace a nebo skandinávské Švédsko, kde se počet imigrantů pohybuje okolo 20 %.

Podle některých odhadů se počet cizinců téměř zdvojnásobí, připočteme-li k oficiálním údajům imigranty, kteří na území ČR žijí ilegálně. Počet imigrantů se v naší zemi neustále zvyšuje od roku 1989. S výjimkou roku 2000, kdy vstoupil v platnost restriktivní zákon o pobytu cizinců a azylový zákon, které zapříčinily jeho významný pokles.

Česká republika je zajímavá díky relativně vysoké životní úrovni a svému členství v Evropské unii. Česko neplní již jen roli tranzitní země, ale pomalu a jistě se stává i zemí cílovou.

Národnostní složení cizinců v Česku se od roku 1989 již stabilizovalo. Nejpočetnější skupinu tvoří Ukrajinci, které následují Slováci, Vietnamci, Poláci, Rusové a Němci.

Nejčastějším důvodem příchodu do ČR je migrace za prací.¹⁷

Z důvodu rozsahu práce bude v následujících kapitolách věnována pozornost pouze nejpočetnějším skupinám přistěhovalců.

2.1 **Ukrajinci**

Ukrajina ztrácí své obyvatelé, kteří odchází do Starého a Nového Světa (Evropa, Amerika) - tradičně do Izraele, USA, Německa. Roste také emigrace do Kanady, Austrálie, Maďarska, Polska, Slovenska, České republiky. Nově i do Afriky. Podle oficiální statistiky dvě třetiny z celkového počtu osob opouštějících Ukrajinu směřovaly do států SNS (Společenství nezávislých států), zbytek směrem na západ. Celkem ukrajinská diaspora ve světě čítá 16 milionů.

Současné emigraci se říká "čtvrtá vlna". Na západní Ukrajině se emigrace blíží rozměrům epidemie. Téměř polovina všech rodin v Zakarpatské, Ivano-Frankovské, Lvovské a Černivecké oblasti má členy rodiny pracující v zahraničí. Pracovní imigranti z Černivecké oblasti, nazývaní "donory" posílají domů mnohonásobně více peněz, než je rozpočet celé oblasti. Většinou pracují mimo obor a načerno.

Ukrajínští imigranti v ČR: Ukrajínští pracovníci představují nejdůležitější skupinu imigrantů v ČR. Migrační situace: Ukrajina a Česká republika – 13 % dotázaných uvedlo, že již bylo nebo pracovalo v České republice. Za hlavní přednosti České republiky považují ukrajínští imigranti vysoké mzdy a flexibilní pracovní trh. Na druhou stranu jako zápory vidí

---

¹⁷ Srov. *Kdo chce žít v Česku*. Praha: Kolektiv Člověk v tísni – společnost při ČT, 2004, str.1.

hlavně problémy spojené s nelegální prací (zejména razie policie), výplaty ukrajinské mafii. Většina respondentů věří, že vzrůstající nezaměstnanost v ČR neovlivní jejich zájem o práci zde. Přitom dotázaní předpokládají, že budou vykonávat práci, o kterou nemají zájem Češi. Jako nepravděpodobnou označili respondenti možnost zůstat v ČR navždy. Odjet za prací do Česka je ale odhodlaných pouze 8 % dotázaných.¹⁸

V České republice přechodně žije okolo 32 % Ukrajinců z celkového počtu imigrantů.¹⁹

2.2 Slováci

Slovenské ministerstvo práce tvrdí, že 10 % obyvatel Slovenska žije na hranici chudoby. Odborníci z jiných nezávislých institucí však říkají, že je to až 20 %. Nejasný je i počet nezaměstnaných. I v tomto se dají vysledovat příčiny imigrace Slováků do České republiky.

Do České republiky migrují za prací jak nezaměstnaní dělníci různých profesí, tak i Slováci vysoce kvalifikovaní, jako např. manažeři nebo programátoři.

Od 1. 5. 2004 jsou Slováci oprávněni pobývat na území České republiky na základě tzv. zvláštního pobytového povolení, vydávaného občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům. Vydávání povolení k přechodným pobytům Slovákům se tak ruší.²⁰

Na našem území žije 18 % Slováků z celkového počtu evidovaných cizinců.²¹

2.3 Vietnamci

Imigrace z Vietnamu na území dnešní ČR přicházela v několika vlnách od roku 1956. V tomto roce po mezistátní dohodě přišlo několik jednotlivců a zejména sto dětí postižených válkou. Do roku 1989 můžeme v imigraci najít ústřední motiv, jímž byla československá pomoc vietnamské společnosti postižené válečnými událostmi.

Mezi Vietnamci, kteří se podíleli na organizaci vietnamské migrace v bývalé ČSSR, se traduje, že vláda v roce 1990 uvolnila 14 milionů dolarů pro Vietnamce, kteří měli kontrakty na pracovní pobyty v zemi a kterým závody z důvodů rušení či jiných důvodů ekonomické

¹⁸ Srov. Dějiny a současná situace Ukrajiny In *MPSV* [online]. Praha : MPSV, 2005 [cit.2005-06-17]. Dostupné na: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=160>>.

¹⁹ Srov. Počet cizinců v ČR In *Český statistický úřad* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2006 [2007-02-02]. Dostupné na: <http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr>.

²⁰ Srov. *Kdo chce žít v Česku*. Praha: Kolektiv Člověk v tísni – společnost při ČT, 2004, str.16.

²¹ Srov. Počet cizinců v ČR In *Český statistický úřad* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2006 [2007-04-11]. Dostupné na: <http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr>.

transformace nemohly dále poskytnout zaměstnání. Tlak na návrat do Vietnamu byl ale podle samotných migrantů nedůsledný. Dřívější pobyt v ČSSR tak umožňoval zůstat zde nebo jinde v Evropě.

Do České republiky odešli a odcházejí v naprosté většině Vietové (Kinh). Imigranti pocházejí především z venkova a větších měst bývalého severního Vietnamu, nejvíce z chudších provincií Nghe An a Ha Tinh, dále Hung Yen, Hai Duong a pak delty Rudé řeky.

V nové zemi vidí možnost zlepšení své ekonomické situace. Přicházel a přicházejí sem za vidinou lepšího výdělku, než jaký měli ve Vietnamu. Nemigrují ve jménu touhy po změně kulturního prostředí, poznání čehokoli nového. Přicházejí nasadit a obětovat přítomnost svého života za materiální zisk v blízké budoucnosti. Smysl svých ekonomických aktivit formulují Vietnamci žijící v České republice do tří zásad: uživit na dobré úrovni rodinu, finančně zabezpečit děti a postarat se o rodiče, kteří jsou ve Vietnamu.

Výraznou složkou každodenního života Vietnamců v České republice je stav provizoria v oblasti bydlení, volného času atd. Přestože přibývá těch, kteří se rozhodli pro trvalou existenci v ČR, fenomén provizoria výrazně poznamenává jejich chování ve všech oblastech života. Jen malá část si uvědomuje šance postupnou adaptací vystoupit z marginálního prostředí do běžného života majority. „Obývají“ velkoobchodní nebo maloobchodní tržnice, kde možnosti integrace jsou minimální.

Důraz na osobní soběstačnost, s níž Vietnamci přicházel na území dnešní ČR, se projevuje při vypočítávání oblastí, v nichž by chtěli zlepšit své vztahy s majoritní společností. Své potřeby a tužby totiž v naprosté většině orientují na žádosti o likvidaci byrokratických překážek, které jim zákony ČR staví do cesty v jejich podnikání.²²

Vietnamci žijící na území ČR tvoří 13 % z celkového počtu evidovaných cizinců.²³

3 IMIGRANTI VE ŠPANĚLSKU

Ve Španělsku dnes žije více než 1,8 milionu přistěhovalců, kteří tvoří asi 4 % populace. Nejvíce z nich pochází ze zemí Evropské unie, další pak z Latinské Ameriky, Maroka, Číny a také východní Evropy. Ve Španělsku se nachází další zhruba milion přistěhovalců, kteří tu pracují nelegálně. Většina z nich pochází ze severní Afriky a Latinské Ameriky.

---

²² Srov. BROUČEK, S. Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí In *Klub Hanoi* [online]. Praha : Klub Hanoi, 2005, [cit.2005-05-31]. Dostupné na: <<http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>>.

²³ Srov. Počet cizinců v ČR In *Český statistický úřad* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2006 [cit.2007-02-07]. Dostupné na: <http://www.czso.cz/ciz/cizinci.nsf/i/pocet_cizincu_v_cr>.

Jak tvrdí profesorka Sales Ten, počet imigrantů, zejména ilegálních, ve Španělsku narůstá obrovskou rychlostí. Porovnává také situaci v roce 1991, kdy se počet imigrantů pohyboval okolo 150 000 a již v roce 2003 tento počet markantně stoupl na 2 700 000 imigrantů. Také uvádí, že procento přistěhovalců z Evropské unie klesá. V roce 1996 to bylo 46 % a o sedm let později méně než polovina, 22 %. Oblasti kam nejvíce putují imigranti je Madrid, regiony Katalánsko, Andalusia, Comunidad Valencia, Kanárské ostrovy a Murcia (viz přílohu I).²⁴

Skoro polovina imigrantů, kteří přicházejí do států Evropské unie míří a také zůstává ve Španělsku, jak tvrdí nejnovější informace ze serveru <http://madrepatria.blogspot.com/>. Píše se zde o 44,7 %.

Podle Eurostatu²⁵ a jeho výzkumu, který řídil Giampolo Lanzieri, se počet obyvatel Španělska zvýšil v samotném roce 2006 z 43,7 miliónů na 44,5 miliónů. Z těchto 726 000 nových „Španělů“, jich 636 000 pochází z řad imigrantů. Toto číslo tvoří skoro polovinu všech imigrantů, kteří v tomto období vstoupili na území Evropské unie. Když tyto údaje porovnáme s ostatními cílovými zeměmi imigrantských vln tak můžeme s jistotou říci, že Španělsko „vyhrává“ na plné čáře. Na druhém místě se objevuje Francie se sumou 160 500 a za ní následují Velká Británie, Itálie, Irsko, Švédsko, Belgie a nakonec Německo.

Španělské Ministerstvo práce a sociálních věcí spolu se Secretaría de estado de inmigración y emigración uvádějí, že k 31. 12. 2006 z celkového počtu imigrantů 21,88 % pocházelo ze zemí Evropské unie, 12,17 % z evropských zemí mimo Evropskou unii, 23,48% z Afriky, 35,25% z Latinské Ameriky, 0,06 % ze Severní Ameriky, 6,55 % z Asie a 0,06 % původem z Oceánie.

Podle národností bychom na první post dosadili Maročany (543 721 osob), pak občany Ekvádoru (376 233 osob) a poté Kolumbijce (225 504 osob).

3.1 **Maročané**

Obyvatelstvo této severoafrické země je rozděleno Berbery (původní obyvatelé) a Araby, kteří pocházejí ze Středního Východu a byli to právě oni, kteří v 7. století dobyli Maroko. 2/3 obyvatelstva mluví arabsky a 1/3 berbersky. Arabština je i oficiálním jazykem Maroka, ale ve školách a v tisku se stejně tak často setkáváme s francouzštinou nebo se španělštinou. Majoritním náboženstvím je zde islám. Jen 35% žen je aktivně pracujících. Míra

---

²⁴ Prof. Ana Sales Ten, pers.com, [cit.2006-03-15]. Universidad de Valencia

²⁵ Evropský statistický úřad sídlící v Lucemburku. Jeho účelem je připravovat statistická data pro potřeby EU a harmonizovat statistickou metodiku ve všech členských státech.

analfabetismu je okolo 50%. Pracovní podmínky mladistvých v Maroku vznikají dnem dovršením 12tého roku.

Rodina je základem marocké společnosti. Hlavní slovo má ve většině případů muž. Španělský katolík, který by si chtěl vzít za manželku Maročanku muslimku, musí konvertovat na islám a svatba se může konat jen v Maroku. Mešita je centrem všeho kulturního a společenského dění, místem setkání komunity, kde se oslavuje a děti zde studují Korán a arabštinu. Maročané jako muži se nejvíce soustřeďují na práci v tzv. *carnicería*²⁶ a v prodeji suvenýrů dovezených levně z jejich země. Na veřejnosti, tzn. na ulicích nebo v barech se objevují více muži, protože ženy mají své postavení zejména v domácnostech.

Maročané začali emigrovat do Španělska, Německa a Francie především na konci 70. let. Usazovali se zejména na pobřeží Středozemního moře a pracovali v zemědělství. Od 80. let se objevil fenomén migrace samotných žen, za kterými později vycestovali postupně všichni členové rodiny. Důvody k emigraci byly ekonomické jako např. velká nezaměstnanost, představa Evropy a zejména Španělska jako ráje, které vídali z TV, uvědomění si, že ve Španělsku existuje síť, která se o ně postará, svoboda nebo možnost nadále studovat. A také nesmíme opomenout, že Maročané si vybírají Španělsko jako tranzitní zemi, jako vstupní bránu do Evropy. Do Španělska se Maročané dostávají hlavně ilegálně na člunech „*pateras*“ (viz přílohu II), kamiony a zřídka letadlem. Katalánsko, Andalusie, Madrid a Murcia jsou místa s největším výskytem Maročanů na území Španělska.²⁷

S porovnáním s ostatními skupinami imigrantů, Maročané mají po příjezdu nejméně dokumentů k legálnímu pobytu. Nejsou zvyklí se co nejrychleji zapojit do integračních plánů a plánů přijetí. K vyřizování platných dokumentů jen málokdy stačí jejich vlastní iniciativa. Nemají důvěru k veřejným institucím stejně jako ve své zemi původu. Nejbližší jsou si s imigranty s Alžírskými (k 31. 12. 2006 na území Španělska pobývalo 39 433 alžírských osob, jak uvádí Ministerstvo práce a sociálních věcí).

3.2 **Ekvádorci a Kolumbijci**

Tyto dvě imigrantské menšiny mají obrovskou výhodu, kterou je jazyk. Společně se Španěly mají stejné náboženství s velkým počtem aktivně věřících. Stejně jako Španělé jsou sportovně založeni a bez zábran sportují na ulicích, což pomáhá k urychlení integrace.

---

²⁶ V překladu to doslova znamená – řeznictví, ale po mé osobní zkušenosti se jedná spíše o obchody se smíšeným zbožím.

²⁷ Srov. MONCUSÍ FERRÉ, A. *Antropología de los grupos étnicos*. Valencia : Reproexpres, 2006, str. 201. V textu je uveden vlastní překlad.

Mezi důvody proč emigrují do Španělska patří hlavně chudoba, nestabilní politická situace, porušování lidských práv a svobod a samozřejmě nezaměstnanost. Také tu můžeme připomenout, že osoby původem z Kolumbie až do 3. ledna 2002 nepotřebovaly turistické vízum a osoby původem z Ekvádoru ho nepotřebovaly až do 1. dubna 2003.²⁸ Z počátku 80/90 let bylo hitem, že každá bohatší Španělska rodina měla latinskoamerickou chůvu. A následně po chůvách přišla vlna jejich členů rodiny. I dnes latinskoamerické ženy zejména pracují v domácnostech, kde pečují o děti nebo staré občany. Oproti tomu muži pracují na stavbách a v zemědělství. V porovnání s Maročany mají Latinoameričané vyšší stupeň vzdělání a často i lepší kvalifikace. Místem setkání se stávají tzv. locutoria, kde mají tito imigranti možnost levného přístupu na internet a také možnost telefonovat do zemí původu. I samotné locutoria vlastní imigranti. Ve Španělsku je najdete v každé ulici.

Španělská veřejnost přijímá Latinoameričany mnohem lépe než Maročany. Zdají se jim sympatičtí, veselí, pohostinní a pracující, ale s jedinou výjimkou, že jsou ještě hlučnější než sami Španělé. Někteří také vidí v přistěhovalcích z Kolumbie obchodníky s narkotiky. Zde by stálo za připomínku, že situace v Kolumbii je velmi odlišná od té v Ekvádoru. Kolumbie se nachází v nejobtížnější situaci za posledních 50 let, trpí obrovskou krizí navíc prohloubenou porušováním lidských práv. důkazem této skutečnosti je dopis adresovaný organizaci CEAR²⁹ (viz přílohu III).

4 INTEGRACE IMIGRANTŮ

4.1 Integrace

Proces integrace lze definovat jako postupné zapojování nově příchozích obyvatel do stávajících sociálních, politických, kulturních, právních a jiných struktur společnosti. Rozeznáváme tři typy integračních programů: francouzský asimilační (imigranti musí přijmout atributy většinové společnosti), německý diskriminační model (imigranti jsou izolováni od majoritní společnosti) a anglosaský multikulturní model (imigranti participují ve společnosti, ale udržují si svou identitu. V současnosti můžeme v rámci Evropské unie pozorovat přechod k omezenému modelu multikulturní integrace.³⁰

---

²⁸ Srov. MONCUSÍ FERRÉ, A. *Antropología de los grupos étnicos*. Valencia : Reproexpres, 2006, str. 205. V textu je uveden vlastní překlad.

²⁹ CEAR – La Comisión Española de Ayuda al Refugiado (přeloženo: „Španělský výbor na pomoc uprchlíkům“)

³⁰ Srov. *Kdo chce žít v Česku*. Praha: Kolektiv Člověk v tísni – společnost při ČT, 2004, str. 6.

4.2 Z pohledu Evropské unie

Fenomén migrace obyvatelstva je v současné době jednou z nejproblematictějších oblastí mezinárodních vztahů a mezinárodní politiky. Po skončení studené války na konci 20. století, migrace představuje jednu z nejvýznamnějších hrozeb, kterou přináší proces globalizace.

Rychlý vědecko-technický rozvoj, expanze v sektoru služeb, sociálně-ekonomický a politický vývoj v jednotlivých oblastech světa, již zmíněná globalizace a celá řada dalších procesů jsou zdrojem rozsáhlé migrace obyvatelstva do vyspělých krajín Evropy. Válečné a etnické konflikty, politická a náboženská perzekuce, které jsou souvisí s politickými a ekonomickými změnami v chudých zemích, jsou příčinou rozsáhlých utečeneckých vln klasické migrace z Jihu na Sever. Po kolapsu sovětského bloku však došlo k geopolitické změně a největší obavy vyvolává v zemích západní Evropy migrace z Východu na Západ.

Migrace obyvatelstva z chudých částí světa, jejichž cílem jsou země s rozvinutou demokracií, narůstá v čase využívání médií a informací v celosvětovém měřítku, kdy je možné porovnávat a konfrontovat způsoby a styly života s různými kulturními systémy.

Státy Evropské unie (zejména státy západní Evropy), o kterých je ve světě všeobecně známo, že respektují lidská práva a svobody spolu s jistým demokratickým systémem spojeným s určitým materiálním standardem – tento obraz bohatého a rozvinutého světa, kde je možná plná svoboda a bezpečnost jednotlivce je obrovským magnetem, který přitahuje imigranty z celého světa.

Společným znakem migračního procesu je snaha nalézt lepší životní a ekonomické podmínky, uplatnit se resp. vyhnout se omezením, které se nachází v domovském státě.

Veřejnost i politické vedení zemí Evropské unie jsou hluboko rozdělené v otázce akceptace, resp. odmítnutí přístupu úřadů vůči přistěhovalcům, ať už legálním či ilegálním. Idea volného trhu a s tím spojené právo člověka na svobodný pohyb a pobyt se stává dnes pro vyspělé státy velkým problémem. To, co je součástí základních lidských práv a svobod ve vztahu k vlastnímu obyvatelstvu se stává problémem pro skupiny imigrantů.

4.3 Integrace imigrantů v ČR

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie i s problematikou imigrace, která se tak stala i unijní problematikou. Členství v EU vytvoří podmínky k řešení problémů, s ohledem na omezené zdroje nad možnosti ČR, např. v oblasti životního prostředí, vyrovnání úrovně regionů, zapojení do celoevropských sítí dopravních,

telekomunikačních, energetických apod. ČR tak bude moci daleko efektivněji bojovat proti mezinárodnímu zločinu, terorismu, bude účinněji čelit imigračním vlnám, praní špinavých peněz apod.³¹

Vývoj politiky integrace můžeme rozdělit do dvou fází. V první fázi (1999-2003) spadala tato problematika do působnosti Ministerstva vnitra (dále jen MV). V těchto letech se MV zaměřovalo vedle programů na integraci Romů, kteří přišli ze Slovenska, hlavně na tři specifické skupiny imigrantů: azylanty, krajany (z území Ruska, některých bývalých republik SSSR a později též z Republiky Bosna a Hercegovina) a zdravotně postižené osoby z Bosny a Hercegoviny. Druhá fáze pak byla zahájena převedením této agendy pod Ministerstvo práce a sociálních věcí od 1. 1. 2004, kdy Česká republika již nepovažuje imigraci cizinců za něco nebezpečného, před čím je třeba se mít na pozoru. Na konci 90. let začíná vláda definovat imigraci jako jev, který je nejen „normální“, ale také užitečný pro většinou společnost.

Významný posun v oblasti české integrační politiky nastává koncem 90.let, kdy vláda postupně přijala tři klíčové dokumenty vytvářející dlouhodobou koncepci integrační politiky. Jedná se o Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR (1999), Koncepce integraci cizinců na území ČR (2000, poté každoročně aktualizovanou) a Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců (2003). Do integrační politiky ČR také patří Plán integrační politiky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR 2004-2006. Tento plán stanovuje zásady integrační politiky ČR vyplývající z mezinárodních závazků a zejména z *acquis communautaire* (soubor legislativy EU). Je zde upozorňováno na přípravu zaměstnanců Ministerstva práce a sociálních věcí pro práci s imigranty.

Plán také konkretizuje podmínky spolupráce s orgány místní samosprávy, sociálními partnery a neziskovými organizacemi při realizaci integrační politiky.

4.4 **Integrace imigrantů ve Španělsku**

Premiér španělské vlády José Luis Rodríguez Zapatero přislíbil na integraci imigrantů 2 miliardy eur pro období 2006-2009 v Integračním plánu pro imigranty. Je to obrovská částka, když porovnáme kolik bylo vydáno peněz na integraci v roce 2004, tehdy se finanční prostředky vynaložené na integrační proces pohybovaly okolo 7 milionů eur.³² V tomto plánu se vláda chce zaměřit na integraci ve vzdělání, v otázce zaměstnanosti,

---

³¹ Srov. MURAD, S., HEJTMAN, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika* České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004, str. 81.

³² Srov. TORRES, F. *La integración de los inmigrantes y algunos de los desafíos q nos plantea* Madrid: Talasa, 2002, str.49. V textu je uveden vlastní překlad.

bydlení, sociálních služeb, zdravotnictví, práva a také boji proti diskriminaci a zejména v diskriminaci ženy jako imigranta se kterým je mimo jiné spojeno také nerovnému zacházení.³³

Také Evropská unie pomáhá Španělsku v problematice imigrace. Stovky běženců ze subsaharských zemí míří do Evropy na chatrných člunech, desítky jich každým rokem zahynou. Tisíce jich už zaplavily od počátku roku 2006 Kanárské ostrovy. Před zraky zahraničních turistů se zde vylodilo na 7 500 uprchlíků, kteří připluli ze Senegalu či Mauretánie. To je pětikrát více než v předchozích letech. Evropská unie Španělsku slíbila, že mu pomůže vlnu utečenců zvládnout. Unie hodlá poskytnout lékařské týmy a námořní i letecké hlídky. Evropská komise již podpořila Španělsko vyslání dvou lékařských týmů na Kanárské ostrovy a zavázala se Španělsku náklady spojené se vzniklou situací hradit z unijních fondů. Je jasné, že toto není pouze problémem Španělska, nýbrž celé Evropy, a musíme se s tím vypořádat společně, řekla v Bruselu zástupkyně španělské vlády.³⁴

Španělsko svou imigrační politiku zaměřuje na boj proti ilegální migraci (zejména ilegální pracovní síly). Zahraniční pracovníci musí tak jako jinde žádat o pracovní povolení před vstupem do země. V posledních třech letech Španělsko přijalo několik regulačních opatření a celkem čtyři reformy týkající se postavení cizinců v zemi. Polovina imigrantů doposud nemá povolení k pobytu, což posiluje černou ekonomiku (ta se odhaduje asi na 20 % HDP).

4.4.1 Specifika muslimské imigrace

„Vláda věnuje příliš mnoho pozornosti ochraně hranic na úkor témat souvisejících se životem imigrantů v majoritní společnosti,“ poznamenává *Eva Duran, předsdkyně španělské Lidové strany. „Integrace - to znamená především respektovat odlišnost“* říká *Conselo Rumi ze Socialistické strany. „Integrace je soužití obyvatel na základě rovnosti a svobody vyznání,“* dodává prezident Unie muslimských komunit ve Španělsku a imám *Riay Tatarý.*

Sociologové a antropologové se shodují v tom, že muslimové jsou obecně považováni za nejhůře integrovatelnou skupinu osob. *„Od majoritní populace se muslimové až příliš liší,“* tvrdí antropolog a profesor madridské univerzity *Angels Ramirez.* Evropa se dle jeho

³³ Srov. MARÍA JOSÉ ATIÉNARÉZ. Por la integración de los inmigrantes In *Secretaría regional Latinoamericana* [online]. Montevideo : Secretaría regional Latinoamericana, 2006 [cit.2007-01-14]. Dostupné na: <www.rel-uita.org>. V textu je uveden vlastní překlad.

³⁴ Srov. REUTERS. Unie pomůže Španělům s uprchlíky In *Euroskop.cz* [online]. Praha : Euroskop.cz, 2006 [cit. 2006-05-24]. Dostupné na: <<http://www.euroskop.cz/18519810/clanek-zpravodajstvi/unie-pomuze-spanelsku-s-uprchliky/>>.

názoru vytvořila na odlišných hodnotách, než na kterých stojí islám. „Občané marockého původu a ostatní muslimové nejsou z tohoto důvodu majoritou vstřícně přijímáni, a jejich integrace se tak stává obtížnější,“ dodává Angels Ramirez. „*Necítím se být dobře přijímán naprosto nikde,*“ potvrzuje Ali, španělský imigrant marockého původu.

„*Muslimská komunita (zejména marocká) čítá okolo 800 tisíc osob,*“ sděluje mluvčí Federace muslimských organizací ve Španělsku. Maročané představují 14,7 procenta z celkových 2,7 milionů cizinců a usazují se především ve velkoměstech. Muži pracují zejména v zemědělství a stavebním průmyslu. Ženy většinou zůstávají v domácnosti.³⁵

4.5 Žena jako imigrant

V současné době tvoří ženy téměř polovinu všech mezinárodních migrantů na celém světě – 95 miliónů či 49,6 %.³⁶ V roce 2005 zaslaly tyto ženy do zemí svého původu podle odhadů přibližně 232 miliard dolarů. Uvádí se, že 167 miliard dolarů z této částky mířilo do rozvojových zemí, čímž tyto příspěvky podstatně převýšily oficiální rozvojovou pomoc a byly druhým největším zdrojem vnějšího přílivu finančních prostředků do rozvojových zemí po přímých zahraničních investicích.

Ženy – imigrantky zasluhují zvláštní pozornost státu i nevládních aktérů. S ostatními ženami mají společné problémy související s postavením ženy v moderní společnosti. Nasazení v rodině a její očekávání často zabrání ženám bez ohledu na jejich národnostní či etnický původ v aktivní účasti na širším životě společnosti. Navíc jsou přistěhované ženy postaveny před problém, vyplývající z jejich postavení přistěhovalce do cizí země. V některých případech kultura jistých imigrantských společenství brání jejich účasti na životě společnosti. To znásobuje překážky hostitelskou společností na cestě k jejich plnému zapojení. Přistěhované ženy jsou často obětmi dvojí diskriminace, a sice na základě pohlaví a zároveň etnického původu či barvy pleti.³⁷

Milióny žen pracujících v zámoří každoročně posílají zpátky do svých domovů stovky miliónů euro nebo dolarů. Tyto finanční prostředky jdou na zajištění stravy, vzdělání dětí, zdravotní péči, ubytování, na podporu drobného podnikání a všeobecně zlepšují životní podmínky jejich blízkých, které musely dočasně opustit. Muži jako imigranti se podílejí stejnými finančními prostředky jako ženy imigrantky.

³⁵ Srov. DOLZ ORTEGA PATRICIA. Role španělské integrační politiky In *Multikulturální centrum* [online]. Praha: Multikulturální centrum, 2004 [cit.2004-02-14].

Dostupné na: < http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=165292>. V textu je uveden vlastní překlad.

³⁶ Cesta za nadějí: Ženy a mezinárodní migrace. *UN bulletin časopis OSN v České republice*, 2006, č. 9, str. 4-5.

³⁷ Srov. *Immigrant women and integration*. Strasbourg : Council of Europe, 1995, str. 81. V textu je uveden vlastní překlad.

Práce migrujících žen je přitom v hostitelských zemích natolik součástí struktury společnosti, že zůstává prakticky nepovšimnuta. Ve Španělsku tyto ženy zejména pracují v domácnostech jako uklízečky, léčí nemocné, pečují o přestárlé a o děti. Jsou mezi nimi zemědělkyně, servírky, dělnice, vysoce vzdělané profesionálky, učitelky, zdravotní sestry, sexuální pracovnice, hostesky, běženkyně i žadatelky o azyl všech věkových skupin. Mnohé z nich migrují s dětmi, jiné jsou nuceny je dočasně opustit.

Řadě žen otvírá migrace dveře do nového světa větší rovnosti a úlevy od útlaku a diskriminace, které omezují jejich svobodu a brání rozvinutí schopností. Příspěvek migrujících žen může doslova přeměnit kvalitu života v zemích jejich původu i v zemích hostitelských. Tyto výhody však nejsou zadarmo. Migrace totiž má i svou stinnou stránku.

Milióny migrujících žen čelí riziku – od otroctví moderní doby v podobě obchodu s lidmi po zneužívání pracovníků v domácnostech – která svědčí o nedostatku adekvátní ochrany práv a příležitostí migrovat bezpečně a legálně. Tuto situaci dobře ilustruje následující případ. Mezi jeden z nejotřesnějších případů, u kterých jsem se naskytla v praxi ve Valencia Acoge, byla žena středních let, imigrantka z Kuby. Tato žena pracovala jako ošetřovatelka, měla legální pobyt, ale i tak byla neskutečně životně omezovaná. Za těžce vydělané peníze si pronajala pokoj v bytě. Žila zde s majitelkou bytu, která od ní mimo jiné vyžadovala neadekvátní nájem, a navíc tato Kubánka nesměla používat sociální zařízení bytu ani kuchyň.

4.5.1 Ženy jako oběti obchodu s lidmi

Za slabou mezinárodní spolupráci a neexistenci opatření na ochranu migrujících žen před využíváním a zneužíváním musejí platit ti nejzranitelnější – někdy i svým životem. Odhaduje se, že se každoročně stane obětí obchodu s lidmi 600 až 800 tisíc osob. Osmdesát procent z nich tvoří ženy a děti.³⁸

Klíčem k zastavení obchodu s lidmi a dalších forem otroctví je podpora rovnosti pohlaví a snižování chudoby. Ženy, které zoufale touží nalézt práci – i pokud to znamená odjet do zahraničí – jsou pro obchodníky s lidmi snadnou obětí.

Výpomoc v domácnosti představuje jeden z největších sektorů práce pohánějících mezinárodní migraci žen. Avšak vzhledem k soukromému charakteru takové činnosti se tyto ženy mohou ocitnout ve velkém ohrožení. Zprávy o jejich zneužívání přicházejí z celého světa. Ženy pracující v domácnosti se stávají oběťmi útoků, znásilnění, bývají

³⁸ Srov. Cesta za nadějí: Ženy a mezinárodní migrace. *UN bulletin časopis OSN v České republice*, 2006, č.9, str.5.

přetěžovány, je jim odpírán plat, odpočinek, soukromí či přístup k lékařským službám, jsou slovně či fyzicky týrány a jsou jim zabavovány cestovní doklady. Ženy pracující v domácnosti jsou jen zřídka pod ochranou pracovních zákonů. Zaměstnavatelé, kteří takové ženy zneužívají, jsou jen zřídka stíháni a usvědčeni.

5 RIZIKA A PŘÍNOSY IMIGRACE

V lednu roku 2004 obdržel Kofi Annan, bývalý generální tajemník OSN, cenu Andreje Sacharova za svobodu myšlení. Při této příležitosti přednesl Kofi Annan projev na půdě Evropského parlamentu. Projev byl výzvou k Unii, aby změnila svůj postoj k imigraci. Kofi Annan zmínil, že bez imigrace se populace rozšířené Evropské unie, která dnes čítá něco okolo 452 miliónů lidí, zmenší na méně než 400 miliónů obyvatel v roce 2050. A díky tomu by pracovní místa mohla zůstat neobsazena, služby nedodány, ekonomiky by se mohly zmenšit a společnosti stagnovat. Z tohoto projevu se nám jeví přisun imigrantů jako pozitivní. Evropu dohání stáří. A jak sám Kofi Annan svoji řeč dokončil: „*Poselství je jasné. Migranti potřebují Evropu, ale Evropa také potřebuje migranty. Uzavřená Evropa může být menší, chudší, slabší, starší Evropou. Otevřená Evropa bude lepší, bohatší silnější, mladší Evropou, ale samozřejmě za předpokladu dobře zvládnuté, řízené migrace.*“³⁹

5.1 Imigranti a trh práce

Imigranti vyplňují mezery na trhu práce a zpravidla pracují v povolání, o které domácí obyvatelé nemají zájem nebo pro ně nemají potřebnou kvalifikaci. Mezi občany Španělska i Česka mezi hrozby imigrace patří mimo jiné i strach o dostatek volných pracovních pozic ve vlastním státě. Ale i tato hrozba se mění v realitu, kterou si můžeme ukázat na příkladu našich německých sousedů.

Podle studie Horelové, uveřejněné v časopise *Integrace*, se Německo i přes vysokou nezaměstnanost potýká s neschopností obsadit přes jeden milion volných pracovních míst, ať už z důvodu neochoty vlastního obyvatelstva daná místa přijímat či kvůli jeho nedostatečné kvalifikaci. Obdobná situace je v Británii a Francii, pracovníky poptávají

---

³⁹ MURAD S., HEJTMAN, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004, str. 95.

mimo jiné i Španělsko a Itálie, kde se jedná zejména o nekvalifikované sezónní pomocníky v zemědělství.⁴⁰

5.2 Imigranti a islám

Mezi populací Evropy jednoznačně sílí názory vyjadřující obavy z imigrace, které jsou často dány nepřilíživou úspěšnou integrací mnoha menšin žijících v západní Evropě. Mnohdy neúspěšná integrace je navíc živena i mnoha mýty a zjednodušeními, kterým se vzájemně vystavují většina a přistěhovalé menšiny. Nový bezpečnostní rozměr otázky imigrace po 11. září roku 2001, též nelze opomenout.

Zde by stálo za připomínku, že i právě náboženství může napomáhat integraci. Náboženství často sehrává v integračním procesu pozitivní roli, která může být ještě umocněna usnadněním vzájemného dialogu mezi náboženskými komunitami přistěhovalců a dialogu mezi komunitami a mainstreamovou společností.⁴¹ Nesmíme zapomínat, že kořeny Evropy jsou řecko-judaistické, římsko-byzantsko-křesťanské, jakož i severoafricko- a osmanko-islámské. Většinová i menšinová náboženská společenství by měla být vedena k tomu, aby přispívala k debatám o zásadních změnách, kterými společnost prochází, a o důsledcích pro klíčové hodnoty, díky nimž společnost drží pohromadě. Z těchto diskusí vyplynou ústřední hodnoty, které mají všichni za své, což zvyšuje možnost jejich širokého přijetí.

Dnes tolik obávaný islám nás může i obohatit. Podle redaktora muslimských listů Ing. Mohameda Almutasim Abbas muslimové v Evropě nesní o ničem tolik, jako o náboženské autonomii a svobodě. Také vzpomíná na hezký komentář od jednoho Čecha, že český muslim by mohl mít „*nealkoholické pivo a knedlík se zelím a hovězím masem*“ a zůstat českým muslimem.

Na stejnou otázku, jestli vidí nějakou možnost vzájemného obohacení ze setkání evropské kultury a muslimů, odpověděl pan Milan Horák, kněz Obce křesťanů takto: „*Bůh musel nám křesťanům seslat islám, aby nám stále nastavoval zrcadlo a připomínal naše duchovní dluhy. Kupříkladu v současnosti se od muslimů můžeme učit brát víru vážně, stavět přesvědčení nad pohodlnost, být schopni odříkání ve jménu ideálu. V této oblasti jsme na tom rozhodně hůře než oni, a přímý kontakt s nimi nás může jedině obohatit.*“⁴²

⁴⁰ Srov. MURAD S., HEJTMAN, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004, str. 95.

⁴¹ YONGMI, S., NIESSEN, J. *Příručka o integraci pro tvůrce politik a odborníky z praxe*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005, str. 41.

⁴² ŠLERKA, J. *Islám – problém i současné Evropy*. *Deník Bohemia*, 2006, č. 52, s. 3.

Zajímavě také odpovídá Vít Šisler, český právník a arabista, který se zabývá evropským přístupem k muslimské menšině. Integraci muslimů v Česku vnímá kladně. O muslimech mluví jako o nové komunitě, které nepředcházela nějaká masivní imigrace, a také že je poměrně vzdělaná. Muslimové v ČR se mohou stát přirozenou součástí společnosti, a také se o to snaží. Chtějí dodržovat zákony, které platí v České republice, a zároveň aplikovat základy islámského způsobu života.⁴³

Postavení muslimské obce v ČR se změnilo v září roku 2004 poté, co bylo registrováno Ústředí muslimských obcí jako právnická osoba podle zákona o církvích a náboženských společnostech. Je to první krok k tomu, aby muslimové získali zpět stejná práva, jako má více než dvě desítky křesťanských církví a Židovská obec již z minulého režimu. Za připomínku stojí, že počet muslimů v Čechách a na Moravě se odhaduje na 20 tisíc, z toho českých konvertitů je přibližně 500.⁴⁴

5.3 Imigranti a diskriminace

S čím se nejen muslimové ale i ostatní imigranti musejí neustále střetávat, je nepochopení, neznalost, předsudky a xenofobie jistě části jak české i španělské společnosti. Pokud chceme uplatňovat v praxi zásady interkulturního relativismu pak musíme konečně pevně zakotvit v úctě k odlišnostem, což jde ruku v ruce s rovností, snášenlivostí a odmítáním diskriminace. Lze pozorovat, že „ovzduší“ se v Evropě v mnoha ohledech dosud nezlepšilo co do vztahů mezi většinovým obyvatelstvem a imigranty. Imigranti jsou stále ještě často považováni za konkurenty na pracovním trhu, za hrozbu kulturním normám a identitě a za zdroj dalších sociálních neduhů. Evropa také vidí imigrace v negativním smyslu, když se jedná o pašování lidí. Tuto situaci ani přinejmenším nezlepšují etnické konflikty, projevy rasismu a násilí, přetrvávající stereotypy přímé a nepřímé diskriminace a ani popularita krajně pravicových a nacionalistických stran.⁴⁵

V důsledku toho vládní i nevládní aktéři znásobují své snahy v konfrontaci s přetrvávajícími rasistickými a xenofobními postoji. Tyto snahy mimo jiné zahrnují např. přijímání, revidování a posilování antidiskriminačních a trestních zákonů nebo kampaně a interkulturní školní osnovy. Na úrovni států jsou tyto činnosti uváděny do života nebo posilovány prostřednictvím mezinárodní spolupráce a kampaní. Pod Radou Evropy

⁴³ Srov. ŠLERKA, J. Islám – problém i současné Evropy. *Deníky Bohemia*, 2006, č. 52, s. 3.

⁴⁴ Srov. SÁŇKA, V. Muslimové v České republice. *Slovo bulletin pro cizince a o cizincích*, 2004, roč. 2, č. 4, s. 22-23.

⁴⁵ Srov. NIESSSEN, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha : Ministerstvo vnitra , Rada Evropy, 2006, str. 53.

probíhá již podruhé kampaň „All different - all equal“.⁴⁶ Které se účastní jak Česká republika tak i Španělsko.

5.4 Vzájemný dialog

Mnohé evropské státy se na šesté konferenci ministrů kultury evropských zemí v roce 1990 v Palermu shodli, že pro Evropu jsou velice důležité jak kulturní spolupráce tak interkulturní dialog. V Palermu se také konstatovalo, že bohatství evropské kultury se odvíjí od rozmanitosti a vitality národních, regionálních a místních kultur a z otevřenosti Evropy vůči vlivům přicházejícím z ostatních částí světa. Podle vyjádření ministrů mají lidé povinnost uchovávat a prosazovat to, co je činí odlišnými, a být si zároveň vědomi společné evropské kultury a historického dědictví. Dodávají, že dialog mezi kulturami je životně důležitý pro další evropský vývoj. Také se shodli, že rozmanitost představuje hozenou rukavici soudržnosti a možnost k naplnění evropských ideálů.⁴⁷

Při zpracování této kapitoly jsem mimo jiné také vycházela z práce Jefa Huysmanse „The European Union and The Securitization of Migration“, která vztah imigrace a společností zkoumá. Za rizika jež jsou veřejností a politiky připisována imigraci označuje tři hlavní oblasti – vnitřní bezpečnost, kulturní bezpečnost a krizi státu blahobytu. Imigranti jsou zkrátka identifikováni jako jeden z hlavních faktorů oslabování národních tradic a společenské homogenity. Podle Huysmanse a jeho výzkumu jsou imigranti zhmotněním vnitřního i vnějšího nebezpečí pro přežití národní komunity, nebo západní civilizace.⁴⁸

6 PSYCHOLOGICKÉ PROBLÉMY EMIGRACE

Emigrace patří bezesporu k těm životním situacím, jež kladou na člověka zvláště velké nároky. Po náhlém a většinou násilném vytržení z dosavadního prostředí, z vlasti, okruhu přátel a spolupracovníků, přichází jedinec a s ním i jeho rodina, přátelé a mnozí další neznámí do nového cizího prostředí, aby v něm dále utvářel svůj osud a osudy svých bližních.

---

⁴⁶ „All different – all equal“ - výzva Rady Evropy k podpoře a rozvoji různorodosti, lidských práv a účasti na veřejném životě. V roce 1995 - 50 let po skončení druhé světové války - Rada Evropy pořádala kampaň evropské mládeže nazvanou „All different – all equal“ k posílení boje proti rasismu, antisemitismu, xenofobii a nesnášenlivosti. Dnes - po 10 letech - tento boj stále pokračuje. Z tohoto důvodu bude od června 2006 do září 2007 Rada Evropy pořádat novou kampaň na podporu různorodosti, lidských práv a účasti ve veřejném životě, založenou na stejném hesle a s využitím téhož úspěšného loga.

⁴⁷ Srov. NIESSEN, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha : Ministerstvo vnitra , Rada Evropy, 2006, str. 73.

⁴⁸ MURAD, S. HEJTMAN, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004, str. 96.

6.1 Velké rozhodnutí

Emigrace ve smyslu trvalé změny dosavadního životního prostředí znamená vždy velký zásah do života jedince. Lze ji do jisté míry srovnat s těžkou operací, jež může mít krátkodobé, případně i dlouhodobé či trvalé nepříznivé následky.

Emigrovat znamená změnit dosavadní styl života, opustit své zaměstnání a rezignovat na postavení v práci, zrušit mezilidské vztahy (opustit příbuzné, přátele a známé), opustit vlast, kulturní hodnoty a vzdát se majetku.

Emigrace je závažné životní rozhodnutí, jež vyžaduje značnou dávku odpovědnosti za další vlastní život i těch nejbližších. Odhodlat se k emigraci znamená mít silný motiv, ujasněnou stupnici hodnot, promyšlený životní cíl. Emigrovat lze úspěšně jen tehdy, víme-li, proč tak činíme.

Svoboda klade na lidskou osobu větší nároky než pohodlné vězení. Svobodu je nutné nést a unést, nesmí se pod ní padnout, je třeba ji užívat k seberealizaci a nikoli k sebezničení.

Člověk, který opustil vlast s nasazením vlastního života, ví, že musí začít znova, váží si toho, co získal a nermoutí se tolik tím, co ztratil.

6.2 Adaptace

Člověk žije v prostředí, jež si do jisté míry sám vytváří a přetváří, uzpůsobuje si je. Prostředí opět trvale působí na člověka, na jeho city a zájmy, na jeho myšlení, spoluutváří jeho osobnost. Vztah člověka k prostředí vzniká v ranném dětství, upevňuje se stále četnějšími svazky, jež pak v dospělosti, a zejména ve stáří, člověka stále více poutají. Čím starší je jedinec, tím nesnadněji se zbavuje pout k prostředí, z něhož přišel, tím nesnadněji se přizpůsobuje novému, do něhož přišel. „Zakořeněnost“ přináší též některé klady, jež mohou být přínosem zejména pro stáří: spokojenost a vyrovnanost, poznání, že člověk je malým článkem většího celku, vědomí vlastní role v tomto celku...

Lidské prostředí je složité, především prostředí sociální, vytvářené lidmi, jako je rodina, širší okruh příbuzných, přátelé, spolupracovníci, členové určité sociální skupiny, náboženské skupiny nebo národa. K prostředí člověka patří pochopitelně také kultura, tradice, zvyky a předsudky. Člověk se pohybuje také v prostředím přírodním.

Emigrace znamená násilné, dlouhodobé a většinou trvalé narušení či přerušení bezprostředních svazků s dřívějším prostředím, v němž člověk dlouhou dobou žil. Právem se někdy hovoří o „vykořenění“.

Emigrant se vyřadil z jedné společenské skupiny, aby se zařadil do skupiny jiné.

Místo přerušovaných starých svazků mají vzniknout nové, je nutno se znovu přizpůsobit, sžít se s odlišnými lidmi a s novou kulturou, osvojit si nový jazyk, jiný způsob myšlení, jiné postoje a názory a získat znovu postavení v odlišné společenské organizaci, stát se opět „někým“ a nezůstat „nikým“, usilovat o to, stát se občanem a nezůstat cizincem.⁴⁹

Zpravidla bývá proces adaptace k novému prostředí záležitostí několika generací.

A jak se tedy má emigrant, co nejpohodlněji adaptovat? Předně snažit se poznat své nové prostředí co nejrychleji a co nejdůkladněji. K tomu je pochopitelně nutno osvojit si řeč co nejlépe a v době co nejkratší. Proniknout do společnosti, znamená především snažit se pochopit její zvláštnosti a problémy. Je třeba si zvykat na povahově odlišné lidi z jiných národů, přijímat je bez zbytečné kritiky a výhrad. Zájem o aktuality z kulturního a politického dění, záliby a cestování pochopitelně zvyšují extenzitu i intenzitu adaptace.⁵⁰

Co vlastně překáží adaptaci? Jakákoli vnitřní strnulost, nepružnost, vnitřní odpor, nerozhodnost, kolísání, vžitá návyky a zvyklosti, pokles ve společenském či pracovním zařazení, přerušování započatého díla, znemožnění realizovat životní plány, ztráta kontaktu s přáteli a známými. Jedním z nejčastějších projevů porušeného procesu adaptace je stesk po domově, stesk po vlasti.⁵¹ Nutí k důkladnému zamyslení a k opětovnému zhodnocení všech pro a proti, utvrzuje v rozhodnutí, anebo je narušuje.

K tomu, aby se člověk sžil s novým prostředím, je třeba vytvořit si k němu kladné citové vazby, snažit se s ním identifikovat. To pochopitelně nemusí mít za následek odcizení se národu, z něhož emigrant vzešel, anebo dokonce to, že by se emigrant měl za svůj národ stydět.

Na otázku, zda adaptace znamená zřeknutí se všech dosavadních zvyklostí, tradic, názorů, či citových vazeb a vztahů lze tedy odpovědět záporně. Člověk si může uchovat určitou autonomii v novém prostředí v tom smyslu, že si zachová ze své minulosti to, co považuje za nejhodnotnější.

6.3 **Izolace**

Je třeba si znovu uvědomit, že emigrace znamená mimo jiné náhlé vytržení z prostředí, s nímž jsme byli více či méně srostlí: přerušování styků s přáteli a známými, zanechání činnosti ve spolcích, přerušování kariéry, zrušení kulturních vlivů...

Emigrace může ve svých důsledcích znamenat zánik, destrukci osobnosti, jestliže

---

⁴⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004, str. 562.

⁵⁰ Srov. RAQUEL ARAGÓN RODRIGO. *Abriendo puertas: Material didáctico sobre Educación Intercultural*. Madrid : ASDE, 2003, str. 131. V textu je uveden vlastní překlad.

⁵¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004, str. 606.

člověk setrvává v orientaci převážně na minulost a nezabývá se více přítomností a budoucností. Je však zřejmé, že nejen my, nýbrž také naše nové prostředí spoluurčuje, do jaké míry a jak dalece budeme moci do něho za určitou dobu proniknout a stát se jeho integrální součástí.

Není sporu o tom, že emigrant zejména v prvním období emigrace, bývá člověk snadno zranitelný a přecitlivělý mnohdy i ke zcela nevinným podnětům z okolí, někdy výbušný, mnohdy smutný a i zoufalý, případně podrážděný.

Člověk je zpravidla přijímán jako reprezentant něčeho, nějaké skupiny, firmy, národa, rasy, náboženství, klubu apod. Tím je automaticky na něho promítáno vše, co člověk, s nímž přijde do styku, o příslušné skupině ví, anebo co slyšel, případně jaké dojmy či předsudky získal v minulosti. A proto si také musíme uvědomit, že od soucitu a sympatie k opravdovému bezvýhradnému přijetí je u různých národů různě daleko.⁵²

Proč jsou vůbec emigranti izolováni? Příčiny mohou být mnohé: psychologické, sociální i politické. Emigranti, jsou nesourodým článkem společnosti, mohou se stát často předmětem přechodného zájmu, zvědavosti, dočasné charity, předmětem osobní prestiže či snahy aplikovat zásady skutečného humanismu. Odlišují se řečí, zvyky, názory a také tím, co ví a co sami na sobě zažili.

6.4 **Deprese**

Deprese bývá pojímána jako dlouhodobý a zesílení afekt smutku, někdy provázen úzkostí. Postižený ztrácí zájem o dění kolem sebe, upadá do apatie, je nevykonný, často pláče, špatně spí, obviňuje se ze všeho možného, nevěří si a někdy upadá do stavu, který se pro něho stává nesnesitelným a z něhož hledá únik v sebevraždě. Každý z nás prodělal depresi v době, kdy opouštěl svou vlast, svou práci, své přátele, rodiče, spolupracovníky, byt a přírodu, k níž přilnul. Deprese v takovýchto případech je pochopitelná. Spíše je nutné se pozastavit nad člověkem, který by se nad tímto veselil. Rozdíl mezi smutkem "všedního života" a smutkem patologickým je však především v síle a v délce trvání deprese.

Někdy je však těžké rozpoznat, zda smutek je, či není přiměřený dané životní situaci.⁵³

Když už se některým začíná zdát, že v novém prostředí zdomácněli, že jejich adaptace probíhá stále lépe a že se jim pozvolna daří navazovat nové společenské kontakty a takto prolamovat tíživou izolaci - objevuje se mnohdy zcela nečekaně deprese.

Často i po několika letech emigrace se jedinec dostává nečekaně do těžké deprese, která se může vléci i několik měsíců. Záleží na individuální dispozici k depresi, jisté je však,

---

⁵² Srov. DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995, str. 23.

⁵³ Srov. RAQUEL ARAGÓN RODRIGO. *Abriendo puertas: Material didáctico sobre Educación Intercultural*. Madrid : ASDE, 2003, str. 115. V textu je uveden vlastní překlad.

že velké procento emigrantů se depresi nevyhne.

Emigrace je zásah, který vyžaduje velkou změnu ve způsobu života, a do jisté míry má za následek i změnu osobnosti ve smyslu změny názorů, hodnot, postojů, zájmů, eventuálně i dalších složek osobnosti.

Deprese se objevuje hlavně v druhém období emigrace, kdy si člověk myslí, že to nejhorší už má za sebou. Nutí nás zhodnotit a přehodnotit dosavadní běh našeho života a znovu před nás staví problémy, které jsme považovali za vyřešené. Nevyhnutelně se mezi jinými objeví otázky: udělal jsem správně, že jsem odešel? neplatím příliš draze za získanou svobodu? proč jsem vlastně odešel, proč jsem vše opustil a proč musím začínat znovu? Tak jako břemeno, které delší dobu neseme, se stává stále těžším, tak se nezodpovězená otázka stává časem neodbytnější, vtíravější. Dostáváme se pak do větší krize a naše deprese se prohlubuje.

Správně položená otázka je už zčásti vyřešený problém. Emigrant se tedy chtě nechtě dostává k nejzákladnějším otázkám lidské existence. Úspěšná emigrace teda předpokládá víceméně vyzrálou osobnost, pokud člověk neemigroval v dětském věku.⁵⁴

Deprese se může objevit i u některých z těch, kdo si základní otázky spojené s emigrací vyřešili. City prostě mají někdy své důvody, jež rozum nechápe. Pokud možno je vhodné se sejit s lidmi, kteří jsou v podobné situaci a rozmlouvat s nimi. Po překonání krize navozené emigrantskou depresí postoupíme zpravidla o značný kus dopředu v procesu integrace s novým prostředím.

6.5 **Stabilizace**

Období prvního náporu emigrace na život emigranta tedy skončilo, otřesy a strasti s tím spojené jsou převážně překonány. Život se po všech stránkách stabilizuje, jedinec nabývá znovu pocitu osobní jistoty, sebedůvěry a rovnováhy, od minulosti se obrací k přítomnosti a budoucnosti, od pasivity k aktivitě. Stabilizace znamená postupné rozvíjení osobnosti člověka a „vstřebávání“ svobody. Je to všestranný rozvoj osobnosti směrem k seberealizaci v prostředí, jež takovému rozvoji nebrání. Podněty z tohoto prostředí, i když jsou někdy záporné, můžeme využít k dalšímu zrání osobnosti. Pojmy „svoboda“, „národ“, „tradice“, „budoucnost“ a další nabývají postupně konkrétnější obsah.

---

⁵⁴ Srov. DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995, str. 12.

6.6 Integrace

Emigraci lze považovat za jednu z mezních životních situací. Je jednou z forem trvalé psychické zátěže, kterou lze pozorovat např. za války, při přírodních katastrofách, v koncentračních táborech, při únosech letadel, v období úmrtí nám blízké osoby, kolem rozvodu a podobně.

Integrace je vyšší stupeň adaptace. Integrace je tedy vyvrcholením dlouhodobého procesu adaptace, který může probíhat řadu let, mít různé výkyvy a období úspěšná i krizová. V procesu integrace lze podobně jako v jiných procesech duševního vývoje rozlišovat různé fáze: fáze idealizace (Španělé jsou báječní), fáze vystřízlivění (např. jsem Maročan a po Španělech mi nic není) a nebo odporu (např. Španělé jsou mi protivní, zůstal jsem Maročanem).

Integrace se může uskutečnit v jedné, ve druhé či ve třetí generaci, případně nikdy. Je to závislé na individuálních zvláštích jedince a nového prostředí. Integrace je tedy dvoustranný dlouhodobý proces, v němž jak imigrant, tak jeho prostředí stanoví dočasné či trvalé hranice. Integrace je také výsledkem dlouhodobého procesu učení rozumového i citového.⁵⁵

Neúspěšná integrace může mít za následek dlouhodobé pocity vykořenění, ztrátu pocitu bezpečnosti, důvěry a sebedůvěry, dlouhodobou ztrátu tvořivosti a radosti ze života. Může vést k apatii, depresi, strachu nebo ztrátě smyslu života. V případě, že neúspěšně integrovaný emigrant nenajde včas oporu lidskou či odbornou, může se rozhodnout pro reemigraci do jiné země či nazpět do vlasti, anebo se může v zoufalství uchýlit k sebevraždě.

6.6.1 Způsoby integrace

1. Hyperintegrace - tito lidé se často stydí za svůj původ, jazyk, kulturu, za své rodiče atd.
2. Hypointegrace - jsou to tvrdošíjné případy maladaptace, jež se někdy projevují netaktním používáním rodného jazyka v přítomnosti domorodců a nedostatkem respektu pro jejich zvyklosti a názory.
3. Normální integrace - je snaha sžít se s novou společností bez ztráty osobní integrity a individuality, bez zapření osobní minulosti, tradic a názorů.⁵⁶

⁵⁵ Srov. DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995, str. 36.

⁵⁶ Srov. DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995, str. 52.

6.6.2 Brzdící faktory integrace a jejich následky

Dobrou integraci lze poznat podle sítě sociálních kontaktů, podle pozice v zaměstnání v poměru k dosaženému vzdělání, podle sociálního uznání a ocenění, produktivity práce a zvláště dle kreativity, dále podle osobní vyrovnanosti a spokojenosti. U maladaptovaných jedinců se často objevuje dlouhodobá frustrace, deprese a sociální izolace. Při delším trvání těchto příznaků se mohou začít objevovat i různé tělesné potíže.

Mezi brzdící faktory patří nadměrné užívání mateřštiny na úkor se učení novému jazyku, sociální izolace, nezaměstnanost, dlouhodobé odloučení od dětí a jejich partnerů. Integraci urychluje intenzivní společenský život, navazování hlubších přátelských vztahů s domorodci a ocenění pracovní či společenské.

Způsob adaptace a integrace s novým společenským prostředím se pochopitelně přenáší i na děti emigrantů (problémy druhé generace).

Navázání intimního vztahu nebo dokonce sňatku je kritickou zkouškou stupně dosažené integrace jak dětí, tak jejich rodičů. Často se teprve až ve třetí generaci ukáže, zda integrace v novém prostředí proběhla bez problémů.

U některých emigrantů se objevují dočasné či trvalé poruchy procesu adaptace. V jistém smyslu by někteří emigranti měli mít možnost specializované psychologické a lékařské péče tak jako váleční poškození či oběti přírodních nebo i společenských katastrof. Migrace a emigrace jsou situace stresové, které přinášejí dlouhodobou zátěž jedinci v souvislosti se složitým procesem přizpůsobování. První léta po emigraci se proto vyznačují zvýšeným výskytem psychických poruch. Motivace k emigraci hraje významnou roli.

Při výzkumu souvislostí mezi migrací a psychickou poruchou je třeba brát v úvahu následující faktory: rozsah a druh změn v sociálním prostředí, zeměpisná vzdálenost, okolnosti, za nichž došlo k emigraci, kulturní, sociální a ekonomické zvláštnosti „vlasti“ a hostitelské země - a konečně zvláštnosti samotného migranta.

Migranti jsou také duševně zranitelnější. Výskyt atypických depresí, neuróz, paranoidních bludů a psychotické zmatenosti u emigrantů v období po příchodu do nové vlasti je následován přesunem k somatickým obtížím v dalším období. Délka pobytu v emigraci je zřejmě důležitým faktorem, který spoluurčuje druh a intenzitu potíží. K vysvětlení rozdílů mezi psychickými obtížemi emigrantů a autochtonního obyvatelstva lze použít sociálně - psychologické hypotézy (utváření „základní osobnosti“), sociologického vysvětlení („kulturní šok“, „vykořenění“ atd.), nebo psychoanalytické teorie.

Při vysvětlování vzniku psychických poruch u různých skupin migrantů nutno věnovat pozornost následujícím faktorům: typ migrace (dobrovolná, nedobrovolná, dočasná, trvalá),

rozsah a druh změny prostředí migranta, obsah specifických kulturních zvyklostí, mimo jiné pojem nemoci a jeho vztah k všeobecnému světovému názoru, různá měřítka pro psychické a sociální problémy, mimo jiné přijetí do psychiatrických léčeben, politické a sociální vlastnosti imigrační země, v níž imigranti musejí řešit své životní problémy.

6.6.3 Dítě imigrant

Výzkumné práce také ukazují, že děti imigrantů mohou být více či méně přizpůsobené než jejich vrstevníci z rodin domorodců. Není tedy dokázáno, že migrace je zatěžující pro děti a že tato populace je zvláště zranitelná pro psychologická rizika. Ukazuje se však, že děti, které se často stěhují v jedné zemi, bývají uzavřenější a méně akceptovány vrstevníky. Učitelé je častěji hodnotili jako emočně nepřizpůsobené.

Migrace (mezi zeměmi), která zahrnuje významné kulturní změny, mívá podle názorů mnohých za následek psychologické riziko pro děti. Poukazuje se na to, že výskyt duševních poruch u dětí imigrantů ve Švýcarsku, v Anglii, v Kanadě, ve Švédsku a v Německu je relativně vyšší než u dětí domorodců. Pokud jde o druh obtíží v přizpůsobování, mohou děti imigrantů mít více poruch chování, zatímco se v adolescenci více projevují konflikty identity a méně často akutní psychiatrické poruchy.⁵⁷

V roce 1982 byl v Holandsku proveden výzkum vzorců poruch chování u dětí imigrantů, a došlo se k zajímavému závěru. U dospívajících se projevovaly především poruchy jáství (self-concept), konflikty identity a konflikty s rodiči. Objevili se také akutní krize identity u dospívajících dětí imigrantů, které se cítily nuceny volit mezi hodnotami a identitami jejich staré a nové kultury. Je také překvapující, že není dokázáno, že čím více používají děti imigrantů lokální řeči, že tím lepší by mělo být jejich celkové přizpůsobení k cizí kultuře. Zvládnutí a užívání nového jazyka není tedy podstatnou podmínkou sociální a citové adaptace dětí emigrantů. A také, že totiž neexistuje důkaz o tom, že by sociální a emoční poruchy nutně musely převládat v populaci dětí migrantů.

Také se zkoumalo znovupřizpůsobování a typy chorob u první, druhé a třetí generace italských Američanů, žijících ve stejné komunitě. Intenzita změny narůstala u mladších generací. První generace projevovала více změn v rodinném životě, druhá prožívala více změn v osobním životě a třetí generace uváděla více změn ve vztahu k práci a k finančním záležitostem.⁵⁸

---

⁵⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004, str. 543.

⁵⁸ Srov. DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc : Matice cyrilometodějské, 1995, str. 66.

Je zajímavé se zmínit podobnost s psychickými poruchami dětí válečných obětí. Ukazuje se, že v obou případech lze hovořit o dlouhodobé stresové situaci.

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce je věnována dvěma tématům, která jsou s integrací úzce propojena. Nejdříve budou porovnány dvě neziskové nestátní organizace, kde jsem byla na praxi. Druhá část seznamuje s názory a stanovisky několika jednotlivců ze stejné profesní oblasti z prostředí české a španělské společnosti a s jejich pohledy na integraci.

7 POROVNÁNÍ ŠPANĚLSKÉ A ČESKÉ NNO

V roce 2006 jsem absolvovala v rámci studijního pobytu Socrates/Erasmus praxi v nestátní neziskové organizaci Valencia Acoge. Rozvíjela jsem zde své znalosti v oblasti problematiky imigrantů a práci s dobrovolníky. Ve snaze porovnat situaci v České republice a ve Španělsku jsem v ČR vyhledala zařízení podobného typu jako Valencia Acoge - Poradnu pro integraci. Během těchto praxí mi bylo umožněno sbírat materiály a zkušenosti. Na základě těchto zkušeností se pokusím porovnat obě nestátní neziskové organizace usilující o integraci. V následujících kapitolách budou popsány jejich klady a zápory a také v čem by se měly od sebe navzájem učit.

7.1 Porovnání NNO

Porovnat obě organizace, které mají ve svém programu integraci imigrantů do společnosti, těmito kritérii: umístění organizace, přístup k organizaci, možnost kontakt, práce s dobrovolníky, nabízené služby a kolektiv zaměstnanců.

7.2 Metodologie

Pro komparaci těchto NNO byla použita technologie pozorování a analýzy dokumentů.

7.3 Valencia Acoge

Valencia Acoge je nevládní neziskovou organizací v regionu Comunidad Valenciana. Nachází se v hlavním městě tohoto regionu, Valencii, kde byla také roku 1989 založena.

Valencia Acoge (dále jen VA) se snaží pomáhat imigrantům, kteří převážně pocházejí z Alžírsko, Maroka, Bolívie a Ekvádoru. Jejím hlavním posláním je integrovat imigranty do valencijské komunity a samozřejmě zasahuje kdykoli, když dojde k porušení lidských práv. Většinou se pak jedná o rasistické nebo xenofobní konflikty.

Pracovníci VA musejí řešit denně různé aspekty problematického život imigrantů, jako např. aspekty sociální, právní, kulturní nebo také pracovní. Fungování této nevládní organizace by se neobešlo bez dobrovolníků. Velká pozornost se zde věnuje lidem, kteří jako jedni z mála se snaží dělat něco bez nároku na peněžité zisk.

Valencia Acoge jako nestátní nezisková organizace je členem Mesa d'Entitas de Solidaritat amb els Inmigrantes de la ciudad de Valencia a také národní sítě Red Acoge. VA spadá pod Centrum sociálních služeb v regionu Valencia, které má na starosti Consellería de Bienestar Social.

Valencia Acoge rozvíjí tyto programy a aktivity.

☐ Kulturní a vzdělávací integrace

Mezi vzdělávací akce se například počítají jazykové kurzy.

☐ Právnícká nápomoc

Tato pomoc patří mezi nejdůležitější aspekty úspěšné integrace. Díky této pomoci si imigrant začíná uvědomovat svá práva a povinnosti, což patří k jednomu z velkých kroků k úspěšné integraci. Ve Valencia Acoge se o ni stará kdysi sám problematický imigrant z Alžírsko, který má obrovskou výhodu, a tou je jazyk. Díky společnému jazyku odpadne část ostychu a záležitosti se mohou vyřešit mnohem rychleji a bez větších nedorozumění. Mimo tohoto Alžírsko docházela na poloviční úvazek právníčka a dobrovolník právník.

☐ Pomoc při hledání zaměstnání – burza práce

Jak už sám název programu napovídá, projekt se zabývá vylepšením ekonomické situace imigrantů. VA působí jako mediátor mezi pracovními agenturami a samotným klientem. Snaží se mu zajistit potřebnou dokumentaci a podle potřeby doprovází na úřady. Učí klienta jak napsat správně životopis a čeho se vyvarovat při ústním pohovoru.

☐ Pomoc související s problematikou bydlení

Jedním z klíčových částí procesu sociální integrace pro imigranty je bydlení – mít adresu. Program má podpořit přístup k informacím, jak si najít důstojné a slušné bydlení.

V tomto projektu se realizují různé aktivity:

- Burza bytů k pronájmu
- Burza místností k pronájmu
- Materiály jako periodika nebo internet k osobním vyhledávání ubytování
- Spolupráce s veřejnými institucemi a s radnicí
- Poskytování mikrokreditů – drobné peněžité půjčky (pro zjednodušení přístupu k ubytování), které nepřesahují 1 000 eur

q Azylové domy pro imigranty

Osoby, které jsou opravdu v krizové situaci a projdou lékařskou prohlídkou bez nějaké větší kompilace a které společně schválí osazenstvo organizace, mají šanci se dostat do azylových domů. VA disponuje třemi azylovými domy, dva pro muže a jeden pro ženy s dětmi. Během této doby se tito imigranti musí pokusit najít práci. Chodí pravidelně navštěvovat poradnu VA, kde by se měli pokusit vyřešit administrativní náležitosti k získání legálního pobytu. Jednou za týden je přijede navštívit dobrovolník nebo sociální pracovnice, která je vyslechne, ocení jejich aktivity a snaží se vyřešit aktuální problémy, což většinou představuje nákup v supermarketu. Je jim nabídnuto nespočet rekvalifikačních kurzů a také kurz španělštiny, jak pro analfabety tak pro ty co umí již číst a psát.

q Volnočasové aktivity

Pracovníci VA společně s dobrovolníky organizují a realizují volnočasové aktivity jako např. divadlo, společné exkurze finančně přijatelné pro většinu klientů imigrantů, workshopy, společné slavení svátku... V době, kdy já sama jsem pobývala ve VA jsem se setkala s filmovým festivalem, kde jednotlivé filmy pocházely ze zemí klientů VA. Mohli jste tam také například shlédnout našeho Kolju.

q Práce dobrovolníků

Nedílnou součástí VA jsou dobrovolníci. V každém, z již zmíněných programů se vyskytují minimálně čtyři dobrovolníci. Mezi dobrovolníky potkáte jak muže tak ženy, jakéhokoli věku a vzdělání. Většinou komunikují aktivně s klienty, doprovázejí je na úřady, shánějí externí informace a podílejí se na přípravě a realizaci jednotlivých volnočasových aktivit.

7.3.1 Personální zajištění Valencia Acoge

- q Pracovní zprostředkovatel
- q 2 Sociální pracovnice
- q Sociokulturní odborník
- q Koordinátor
- q Právník
- q Dobrovolníci

7.3.2 Spolupracující instituce

- q Červený kříž
- q Doktoři bez hranic
- q A.D.R.A.
- q Charita
- q Amnesty International
- q C.A.S.T. Centro Municipal de Atencion a Personas sin Techo
(přel. „Městské centrum pro osoby bez střechy nad hlavou“)
- q Ministerstvo vzdělání a kultury
- q Univerzita Valencie

7.2 Poradna pro integraci

Poradna pro integraci (dále jen PPI) je občanské sdružení registrované Ministerstvem vnitra ČR. Je nevládní neziskovou organizací zabývající se pomocí s integrací do naší společnosti, a to osobám, jimž byla přiznán status uprchlíka na území České republiky (azylantům) a dlouhodobě usazeným cizincům v ČR (trvalý pobyt, pobyt nad 90 dnů).

PPI byla založena v roce 1998 v Ústí nad Labem, poté se rozšířila do Prahy a Brna. První organizace, která PPI od začátku podporovala a podporuje i dnes je UNHCR (Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky).

Hlavním posláním PPI je především pomoc při adaptaci a posléze integraci cizinců do nového prostředí, s konečným cílem prevence negativních jevů provázejících uprchlictví a cizineckou problematiku vůbec, zejména rasismus a xenofobie.

Snahou pracovníků PPI je podporovat samostatnost a soběstačnost klientů a přispívat k rozvoji jejich schopností a vědomostí při řešení nejrůznějších sociálních situací a při uplatňování jejich práv.

Hlavní činnosti Poradny pro integraci:

- q Sociální práce v terénu podle místa bydliště klientů – azylantů
- q Sociální poradenství cizinců s legálním pobytem na území ČR
  - Bezplatné sociální poradenství ve všech oblastech (informování o sociálním systému ČR a zdravotní péči, pomoc při prosazování práv a zájmů klientů, pomoc při hledání zaměstnání, pomoc se zapojením do komunity)

a společenských struktur, pomoc související s problematikou bydlení, doprovod a odborná asistence při komunikaci s úřady).

- Sociální poradenství je cizincům poskytováno odborníky s vysokoškolským vzděláním.

q Právní poradenství

- Bezplatné právní poradenství je zaměřené na ochranu lidských práv klientů, na pomoc při slučování rodin, při vyřizování žádostí o státní občanství a řešení občanskoprávních problémů klientů.
- Poradenství poskytuje specializovaný právník zaměstnaný na plný úvazek a ten spolupracuje zejména s Vysokým komisařem OSN pro uprchlíky.

Tyto tři aktivity probíhají ve všech komunitních multikulturních centrech. PPI má v ČR tři komunitní centra, která se nacházejí v regionech s velkou koncentrací cizinců, a to v Praze, v Brně a v Ústí nad Labem.

Čtvrtou aktivitou je podpora komunitních aktivit dlouhodobě usazených cizinců, informační centrum a knihovna s výpůjčním řádem

Tyto aktivity realizovala PPI v komunitních multikulturních centrech v Praze a v Ústí nad Labem díky finanční podpoře Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Magistrátu města Ústí nad Labem, Ministerstva kultury ČR a Velvyslanectví Spojených států amerických.

q Komunitní aktivity:

- Poradenská činnost
- Zprostředkování aktuálních informací o společenském, kulturním a politickém dění v zemích původu
- Informační zázemí v Komunitních centrech (poskytování informačních zdrojů – zahraniční tisk...)
- Knihovna
- Počítač s internetem
- Poskytování studijních informací a seznamování klientů se školním systémem v ČR
- Vzdělávací programy, podporující integraci uprchlíků a ostatních cizinců do společnosti
- Realizace přednášek o zaměstnání
- Pravidelné akce pro děti uprchlíků a cizinců

- Podpora aktivit jednotlivých komunit
- Multikulturní akce

Barevná planeta je největší kulturní akcí, kterou Poradna pro integraci již tradičně v Ústí nad Labem pořádá. Pro Poradnu představuje jakési vyvrcholení jejích celoročních kulturních aktivit. Cílem této akce je upozornit širší veřejnost na to, že v české společnosti žijí také cizinci, kteří se stále více stávají její běžnou součástí. Součástí, která v rámci své integrace obohacuje původní společnost mnoha novými, často netradičními prvky a přispívá tak k rozvoji jinde ve světě již běžných, multikulturních trendů. Barevná planeta je především o setkání lidí z různých částí světa, o prezentaci různých kultur prostřednictvím hudby, tance, výtvarného umění a v neposlední řadě i jídla a pití. Cizincům žijícím v České republice poskytuje atraktivní příležitost se sejit a předvést alespoň část své kultury a svého pohledu na svět, ostatním návštěvníkům a hostům naopak dává možnost se s těmito kulturami seznámit a svým způsobem nahlédnout do jiného způsobu života lidí, se kterými se setkávají v jedné regionu.

Na náplni programu akce se podílejí jak klienti Poradny pro integraci, tak ostatní cizinci vystupující v kapelách a souborech během celého večera. Pro návštěvníky je připraveno zvláštní menu sestavené z receptů různých národních kuchyní, které je navíc zpestřeno ochutnávkou tradičních specialit připravených přímo klienty Poradny pro integraci. Součástí Barevné planety je i výstava ručně tkaných tradičních kobereců a Etno stánky nabízející různé druhy maličkostí od šperků a oděvních doplňků, po méně běžné suroviny pro přípravu tradičních pokrmů jednotlivých národních kuchyní.

Večer na Barevné planetě je určen všem, kteří si chtějí zpestřit své vidění světa v němž denně žijí, všem, pro které má slovo integrace i takto atraktivní význam.

- Etnické večery

Projekty Etno večerů zahrnuje sérii pořadů, z nichž každý je věnován představení jednotlivé komunity: balkánské (Bosna, Bulharsko, Albánie...) africké a ze zemí středního východu (Afghánistán, Kurdové...). Společným cílem je snaha ukázat vlastní kulturu a způsob života prostřednictvím hudby, fotografií, výstavy, nabídky tradičních jídel, ale také přednášek o zemi původu s možností diskutovat otázky a problémy týkající se života cizinců v ČR.

- Oslavy svátků jednotlivých etnických komunit
- Sportovní aktivity

7.2.1 Personální zajištění Poradny pro integraci

- Ředitel
- Fundraiser
- Ekonom
- Účetní
- 2 právníci
- koordinátor komunitních multikulturních aktivit
- 3 sociální pracovníci

7.2.3 Spolupracující instituce

- Úřady práce
- Městské úřady
- Cizinecká policie
- Správa uprchlických zařízení
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Magistrát hl. města Prahy
- Nevládní organizace zabývající se cizinci a uprchlíky
- Nadace
- Sponzoři

7.3 Přednosti a nedostatky

Tato kapitola je věnována mému subjektivnímu porovnání obou neziskových organizací. Pokusím se zhodnotit obě organizace, které mají ve svém programu integraci imigrantů do společnosti, těmito kritérii: umístění organizace, přístup k organizaci, možnosti kontaktu, práce s dobrovolníky, nabízené služby a kolektiv zaměstnanců.

Nejdříve bych porovнала **umístění organizace**. Obě organizace se nacházejí na dobře dostupné místě hromadnou dopravou. Výhodou Valencia Acoge je poloha přímo v centru imigrantské čtvrti. Oproti tomu Poradnu pro integraci najdeme kousek od Hlavního nádraží Praha.

Pokračujeme-li dále, čeká nás akt **přijetí**. Popravdě musím říci, že v tomto případě vede Valencia Acoge. Ta obývá celý dvoupatrový dům a tak dveře do organizace jsou během

konzultačních hodin neustále otevřených. V tomto spatřuji výhodu oproti Poradně pro integraci, která je na patře spolu s jinými institucemi, které se ale nijak netýkají integrace imigrantů. Díky otevřeným dveřím se tak primární ostychy imigrantů, kteří hodlají navštívit Valencia Acoge poprvé a zároveň se organizace otvírá všem, včetně samotných obyvatel Valencie. Valencia Acoge nechává „otevřené dveře“ všem. Dalším výborným tahem Valencia Acoge byl nápad dosadit na pozici kontaktní osoby samotného imigranta, který žije již nějakou dobu ve Španělsku. Imigranti se tak zbavují větších zábran mluvit o svém problému a samozřejmě obrovskou výhodou se stává stejný jazyk.

Jako velký nedostatek ve španělské organizaci jsem viděla webové stránky a obecně možnost elektronického **kontaktování**, které mi zde chyběly. Je sice pravdou, že většina imigrantů neměla přístup ani znalosti k obsluze počítače i v běžném životě, ale pro celkovou rozšířenost organizace je v dnešní době webová prezentace nezbytností. Poradna pro integraci má přehledné webové stránky, kde lze nalézt užitečné informace jak o samotné organizaci a péči, kterou poskytuje tak i možnost projít si vše v anglickém jazyce.

Mezi přednostmi Poradny pro integraci určitě patří tzv. „malé **multikulturní centrum**“. Jedná se o místnost, kde si imigrant může dát kávu nebo čaj, najde zde zahraniční tisk přímo ze zemí, odkud sami imigranti pocházejí a také může bezplatně použít počítač s internetem. Toto centrum se často stává i místem setkání samotných imigrantů. Právě zde mají možnost vyměnit si zkušenosti, zjistit nové informace ze své země a také si popovídat s lidmi, kterým není jejich osud lhostejný. Valencia Acoge má sice také prostor, kde se mohou imigranti sejt, ale nic víc, žádné občerstvení nebo internet. Místo toho je zde možnost zahrát si stolní fotbal nebo šipky. A byla zde také menší knihovna, ale knihy byly pouze ve španělštině. V budově Valencia Acoge také probíhají jazykové kurzy španělštiny.

Valencia Acoge vyniká především **prací s dobrovolníky** a praktikanty. Snaží se je oproti Poradně pro integraci vtáhnout přímo do dění v organizaci, věří jim a povolí jim spoustu věcí, ale co je nejdůležitější, dá jim možnost vlastní iniciativy. Dobrovolníci mají svůj vlastní přípravný kurz, kde se postupně učí jak jednat s imigranty, jak zabránit halo efektu, jak komunikovat s úřady atd. Úkoly si dobrovolníci ve většině případů vybírají sami. I samotní praktikanti mají možnost koordinovat dobrovolníky. Praktikanti mají téměř stejné pravomoce jako pracovníci organizace. Valencia Acoge se snaží vyjít praktikantům vstříc a bere do svých řad i spoustu zahraničních stážistů, což obohacuje jak je tak i samotnou organizaci.

Obě dvě organizace se snaží prezentovat se **na veřejnosti**. Poradna pro integraci pořádá svoji Barevnou Planetu a zaštituje dvě multikulturní centra, v Brně a v Ústí nad Labem. Valencia Acoge pořádá fotbalové turnaje, filmové večery, debaty, výlety, kde se imigranti

sejdou i s majoritním obyvatelstvem. V těchto situacích právě dochází k přeměně z multikulturního relativismu do interkulturního.

Valencia Acoge i Poradna pro integraci mají velice mladý **kolektiv**, který se neustále vzdělává a zjišťuje informace, jak být klientům co nejvíce nápomocen. Rozdíl je ve vedení organizací. Valencia Acoge nemá přímého vedoucího pracoviště, všichni jsou na stejné pozici. Existuje zde jen koordinátorka. Poradnu pro integraci vede starší žena, která řídí mladý kolektiv.

Porovnat obě organizace je celkem obtížné. Musíme vzít v úvahu, že každá země se potýká s jinou vlnou imigrantů. Berme v úvahu všechny aspekty, které se imigrantů týkají, ať už jazykové schopnosti, barva pleti, věk, důvod pro emigraci, zdraví, technická zdatnost nebo schopnost integrovat do společnosti.

Z mé vlastní zkušenosti bych upřednostnila NNO Valencia Acoge. Cítila jsem zde lepší atmosféru mezi kolektivem. Nechyběla zde důvěra a tolerance, i když jsem byla zahraniční studentkou. Valencia Acoge umožňuje všem, kteří mají hlubší zájem podílet se na integraci imigrantů, možnost zrealizovat své nápady. V Poradně pro integraci jsem postrádala otevřenost k novým ideám, které možná proto, že nebyly vyřčeny ani vyslyšeny, nemohly přispět k obohacení programu této organizace.

Porovnání klientů Valencia Acoge i Poradny pro integraci podle pohlaví, věku a původu se nachází v části Přílohy. Uvedená data jsou časově omezená mou praxí.

8 VÝZKUMNÁ SONDA

ZABÝVAJÍCÍ SE NÁZORY VYBRANÝCH JEDNOTLIVCŮ Z PROSTŘEDÍ ČESKÉ A ŠPANĚLSKÉ SPOLEČNOSTI K PROBLEMATICE INTEGRACE IMIGRANTŮ V ČESKÉ REPUBLICE A VE ŠPANĚLSKU

Jednou z cest k integraci imigrantů je správné reflektování problémů a zvyšování povědomí společnosti o organizacích, které se integrací zabývají. Nejdříve však musíme vědět, jaké názory a informace na daný problém společnost má.

Nebezpečí, které vyplývá z nízké informovanosti společnosti nebo ze zkreslených informací medií o důvodech přisunu imigrantů do Evropy, právě vytváří široké možnosti pro diskriminaci, xenofobii a etnocentrismus.

8.1 Cíle výzkumné sondy

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se lidé vybraných profesí v České republice a ve Španělsku staví k přílivu imigrantů, jak vidí jejich integraci z osobního i politického hlediska a kde hledá řešení pro jejich lepší začlenění do společnosti.

8.2 Metodologie

Metodou k dosažení výsledků byla anketa. Ke sběru dat byl použit anketní list. (viz přílohu XII a XIII).

8.3 Charakteristika vzorku

Dotazníky byly rozdávány respondentům v období od 10. 3. 2007 do 10. 4. 2007. Osloveno bylo celkem 10 respondentů, dotazník vyplnilo 10 oslovených (z toho 7 mužů a 3 ženy). Návratnost dotazníků byla 100 %.

Výběrový soubor respondentů pochází z Jihočeského kraje České republiky a kraje Comunidad Valenciana ze Španělska. Dotazník byl rozeslán prostřednictvím elektronické pošty.

Soubor respondentů byl vymezen. Do výzkumu byli zařazeni osoby, které se dostávají vzhledem ke svému zaměstnání k dané problematice integrace a předpokládá se, že s ní mají nějaké zkušenosti.

Respondenti jsou rozděleni podle typu profese, která je spojuje s problematikou integrace imigrantů. Byli dotazováni: sociální pracovníci, sociální pracovníci podílející se na integraci imigrantů, osoby s univerzitním vzděláním, osoby nacházející se v dennodenním kontaktu s lidmi a osoby z cizinecké a pohraniční policie.

§ Sociální pracovník:

Oba respondenti jsou ženy. Španělka, 24 let a Češka, 23 let.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Oba respondenti jsou muži. Španělským respondentem je masér, 28 let. Český respondent je zaměstnán jako stavbyvedoucí, 39 let. Oba mají ve svém zaměstnání kontakt s imigranty.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Španělský respondent je žena, 27 let. Český respondent je muž, 26 let. Oba pracují v organizacích, které se podílejí na integraci imigrantů do společnosti.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Španělským respondentem je muž, profesorem a českým je žena, psychologka a odborná asistentka na VŠ. Oba dosahují věku 26 let.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Oba respondenti jsou muži. Španělskému respondentovi je 35 let a českému 27 let.

8.4 Struktura dotazníku

Dotazník je strukturován do 7 otázek. V úvodní části respondent vyplňuje údaje týkající se jeho pohlaví, věku a zaměstnání.

Otázky jsou sestaveny tak, aby bylo možné porovnat situaci imigrantů jak ve Španělsku tak v České republice.

8.5 Vyhodnocení výzkumné sondy

Vyhodnoceny jsou jednotlivé otázky v párech vzhledem ke stejné profesi a dále podle státní příslušnosti. Uveden je jeden graf, který ukazuje, jestli je politická situace adekvátní k postavení imigrantů v České republice nebo Španělsku. Ke každé otázce uveden komentář.

Otázka č. 1:

Jak vnímáte situaci imigrantů v české/španělské společnosti? Jaké tady podle vás zažívají přijetí?

Výsledky a komentář:

§ Sociální pracovník:

Český respondent si myslí, že imigranti nemají v České republice lehké postavení. Podle něj tomu nahrává i míra rasismu a xenofobie v české společnosti. V přijetí imigrantů vidí velký rozdíl mezi oficiálním tvrzením, že Česká republika přijímá imigranty a reálnou situací.

Oproti tomu španělský respondent uvádí, že imigranti ve Španělsku zažívají dobré přijetí a již se považují za budoucí zaměstnance, kteří také jako ostatní budou přispívat do státní pokladny. Ale lidé mají výhrady zejména vůči skupinám imigrantů z Rumunska,

Albánie a Kosova. Tyto občany považuje španělská většina za zloděje a kriminálníky, kteří mají spojení s mafií.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Podle českého respondenta záleží nejvíce na národnosti příchozího imigranta. Podle tohoto a následně s jakou osobou na území České republiky přijde do kontaktu, se odvíjí přijetí.

Španělský respondent vnímá situaci imigrantů jako složitou, ale vidí určité zlepšení na rozdíl od minulých let. Uvádí také, že přijetí imigranta se odvíjí od teritoria, kde se usadí.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Podle českého respondenta, záleží na tom z jaké země cizinec emigruje a na tom nakolik je ochoten se přizpůsobit. Tvrdí, že jednodušší to mají cizinci ve větších městech, kde je jejich přítomnost častější. Uvádí, že imigranti v Česku nemají snadné přijetí. Respondent vnímá Čechy jako lidi uzavřené a nenavklé na komunikaci s vnějším světem, ale také dodává že i tato situace se mění s mladší generací. Problém přijetí vidí také v jazykové bariéře a zejména neochotě Čechů mluvit jinak než česky.

Španělský respondent uvádí, že pozitivního přijetí imigrantů je velice málo. Ale také vidí změnu v samotných imigrantech, kteří se již dokáží spojit a bojovat za svá práva ve společnosti.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Přijetí je spíše horší, česká společnost, jinak proslulá jako spíše tolerantní např. ve vztahu ke gayům, je vůči cizincům xenofobní, neochotná akceptovat takové drobnosti jako je horší znalost jazyka nebo kulturní odlišnost, uvádí český respondent.

Španělský respondent uvádí, že situace imigrantů se odráží podle toho, kdo je u moci ve vládě. Tento rok vládne ve Španělsku levice, která je celkem tolerantní. Také dodává, že samozřejmě existují marginální čtvrti, kde se koncentrují imigranti a kde se také nachází více konfliktů. Ale obecně si myslí, že Španělsko je zemí tolerantní vůči imigrantům.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta je situace imigrantů v české společnosti složitá, jsou zde převážně nelegálně a většina z nich nemá povolení k pobytu na území České republiky, také ani nemají z části potřebné doklady totožnosti, takže zde nemohou sehnat ani nějaké solidní zaměstnání. Problémy jim činí i najít si ubytování, poněvadž bytovatelé pak mají problémy s cizineckou policií při kontrolách. Přijetí zde nezažívají zrovna kladné, pobývají zde bez dokladů nebo na falešný cestovní pas a vízum. Vzniká zde také obava, že imigrantů ze třetích zemí bude v budoucnu stále více z důvodu jejich hustoty

obyvatelstva, nestabilní politické situace v těchto státech a především chudoba, bída, nedostatek potravin, nouze o zaměstnání a celková špatná životní úroveň. Jedná se o obavu, že by mohli narušovat bezpečnost našeho státu, pracovat zde nelegálně jako už nyní a tím připravovat stát o nemalé finanční prostředky.

Španělský respondent vidí velký rozdíl mezi různými imigranty. Připomíná, že záleží na pohlaví imigranta, na jeho původu, z jaké socioekonomické situace přichází a jak dlouho byl na cestě. Zároveň uvádí že musíme pohlížet na každého imigranta zvlášť.

Shrnutí:

Jak čeští tak i španělští respondenti se domnívají, že přijetí imigrantů do společnosti není lehké. Češi se více obávají ilegálních imigrantů a též mají obavy z míry schopnosti se integrovat. Oproti tomu Španělé pocítují obavy z určitých imigrantských skupin více než z jiných. Nejvíce předsudků a stereotypů mají k Albáncům, Kosovanům a Rumunům. Zástupci obou zemí se shodují, že vždy záleží na samotném imigrantovi. Španělé také dodávají, že i teritorium, kde se imigrant usadí napomáhá nebo škodí jeho integraci do společnosti.

Otázka č. 2:

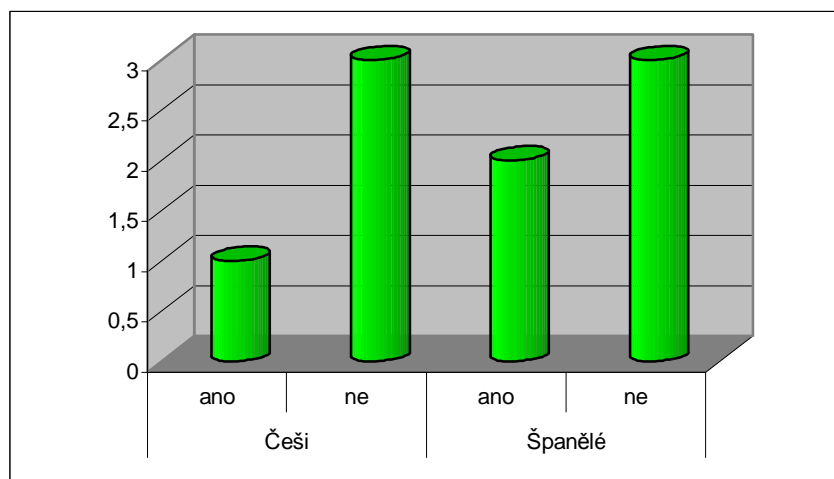
Máte pocit, že politická situace je adekvátní k postavení imigrantů ve vaší zemi?

Výsledky a komentář:

U této otázky odpověděla většina respondentů negativně. Kladně odpověděli španělský profesor, španělská sociální pracovníce a český sociální pracovník. Jeden z respondentů nepochopil otázku.

Pravdou zůstává, že k této otázce jsem měla nejvíce dotazů. Respondenty zajímalo z jakého úhlu pohledu jsem otázku uchopila. Nastínila jsem, že otázka se například týká plnění integračních plánů, ke kterým se vlády „podepsaly“.

Shrnutí:

Otázka č. 3:

Chtěl/a by jste se octnout v pozici imigranta v České republice/Španělsku? A proč ano a proč ne?

Výsledky a komentář:

§ Sociální pracovník:

Český respondent by se nechtěl octnout v pozici imigranta v České republice. Jako hlavní důvod uvádí špatné přijetí.

Španělský respondent zastává obdobné stanovisko jako český. Jeho důvod je osobnější, neví jestli by dokázal žít v jiné zemi. Chápe moc dobře, že emigrace je nutností a také tvrdí, že jsou záležitosti, které nikdy jiná země nedokáže nahradit.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent by se nechtěl nacházet v pozici imigrant kvůli komunikační bariéře. Jemu samotnému je nepříjemné cizí prostředí, je konzervativní a obává se nepochopení druhých. Ale na druhou stranu přiznává, že by ho to i částečně obdarovalo.

Španělský respondent striktně odpovídá, že doufá, že ho nikdy nepotká situace, že by musel opustit svou zemi a stát se imigrantem. Nechtěl by se jim stát zejména z důvodu obrovské vzdálenosti od rodiny.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent poukazuje na velice rozdílnou situaci v pozici, kdy imigrant přichází z východu z prací do České republiky a kdy přichází ze západu za inspirací.

Španělský respondent by se v této pozici ocitnout nechtěl, kvůli těžkým životním podmínkám.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Český respondent by se spíše nechtěl ocitnout v této pozici. Jako důvodu proč ne, uvádí nedokonalý sociální systém, korupce v cizinecké policii, problémy v hledání práce, neochota společnosti akceptovat neznalost češtiny . Proč ano – Česká republika je dobrou tranzitní zemí pro pokračování dále.

Podle španělského respondenta není situace s integrací imigrantů tak ostrá jako např. ve Francii, ale i tak by se nechtěl ocitnout v jejich pozici ve Španělsku. Jejich život je mnohem složitější a náročnější.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Ne, nechtěl, protože pozice imigranta v České republice není nijak jednoduchá a z velké části dochází ke správnému vyhoštění do země původu, jak odpovídá na otázku český respondent. Španělský respondent nepochopil otázku.

Shrnutí:

Nikdo z respondentů by se nechtěl ocitnout v pozici imigranta ať už v České republice nebo ve Španělsku. Většina uvádí jako důvod složité podmínky pro adaptaci.

Otázka č. 4:

V čem jsou, podle vás, imigranti přínosem pro Českou republiku/Španělsko a v čem naopak přitěží?

Výsledky a komentář:

§ Sociální pracovník:

Český respondent vidí přínos zejména v podpoře multikulturalismu, v seznámení se s jinou kulturou a zvyklostmi, a také postupné odstraňování předsudků, vznikajících z neznalosti ostatních kultur. Negativa spatřuje zejména v zatížení sociálního systému a také v konfliktech, které vznikají při střetávání odlišných kultur.

Španělský respondent souhlasí s českým, co se týče obohacování kultur a také vidí přínos ve zvýšené natalitě. Stejně jako český respondent vidí negativum v zatížení sociálního systému.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Obohacení české kultury, jak se naučit žít v tak skromných podmínkách, toto jsou odpovědi českého respondenta vzhledem k přínosu imigrantů. Obává se špatné koordinace vlády, a situace, která by mohla následovat, kdy on jako Čech by se mohl stát menšinou ve vlastní zemi.

Španělský respondent bere příliv imigrantů jen kladně. Tvrdí, že obohacují společnost kulturně, sociálně i pracovně.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Přínosem je to, že tu jsou a učí nás, že svět nekončí za hranicemi Šumavy, píše český respondent. Myslí si, že je dobré žít v zemi spolu s jinými národy a obohacuje to obě strany. Obě skupiny se mohou od sebe hodně naučit a také si ukázat vzájemně svoji kulturu, gastronomii a poučit se o svých pravidlech. Přítěží jsou ti, co přijeli pouze participovat na sociálním systému a dávkách, ti co se věnují kriminalitě.

Španělský respondent sledává přínosem imigrantů sociální a kulturní obohacení.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Přítěží jsou ti imigranti, kteří se odmítají přizpůsobit kulturním a legislativním rámcům, které jsou v České republice běžné, přínosem jsou všichni, kdo zde chtějí žít, pracovat a stát se občany v pravém slovy smyslu, tvrdí český respondent.

Imigranti dělají práci, kterou Španělé dělat nechtějí, toto je jeden z přínosů podle španělského respondenta. Také uvádí, že právě imigranti jim ukazují, že svět nekončí španělskými hranicemi nebo Pyrenejemi. Imigranti se nepřímo snaží, aby si Španělé uvědomili světovou situaci a podívali se na ní i z jiného úhlu pohledu.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta jsou imigranti přínosem pro Českou republiku z důvodu, že si je najímají různí podnikatelé a drobní živnostníci jako levnou pracovní sílu a policistům služby cizinecké a pohraniční policie umožňují činnost při ochraně státní hranice a tím vzniká další spolupráce s nimi. Přítěží jsou imigranti v tom, že zde pobývají nelegálně a při správním vyhoštění většinou nemají ani prostředky na vycestování z území České republiky a tímto tento proces musí hradit stát.

Imigrace jako taková podle španělského respondenta obohacuje společnost kulturní různorodostí.

Shrnutí:

Dotázaní obou zemí vnímají interkulturní prostředí jako přínos. Španělé také nezapomínají, že díky příchodu imigrantů Evropa omládne a získá další pracovní sílu. Také se shodují, že si majoritní obyvatelstvo díky imigrantům uvědomí, že svět nekončí za hranicemi jejich státu nebo Evropy.

Mezi hrozby řadí nekontrolovatelný příliv imigrantů a zvýšenou kriminalitu. Obávají se také konfliktů, které často vznikají když se potkají dvě odlišné kultury.

Otázka č. 5:

Setkáváte se často ve svém okolí s imigranty? Při jaké příležitosti? Jaké jsou mezi vámi vztahy?

Výsledky a komentář:

§ Sociální pracovník:

Český respondent uvádí, že se s imigranty setkává poměrně často. Většinou to bylo během studia nebo na brigádách, kde často cizinci pracují v nekvalifikovaných pozicích. Vztahy byly spíše pracovní, ale vnímá je převážně pozitivně, žádný větší konflikt s nimi neměl.

Španělský respondent se setkává s imigranty každý den, protože jsou jeho sousedy. I v zaměstnání má kolegy z jiných zemí. Píše, že s imigranty se nejvíce setkává ve službách, jako jsou bary nebo obchody. Jaké vztahy s nimi má bohužel neudává.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent se setkává s imigranty převážně na stavbě, poněvadž pracuje jako stavbyvedoucí. Vztahy má kladné s těmi, co si to podle něj zaslouží a nesnaží se ho zneužít. Rád imigrantovi pomůže a také se zajímá v jakém prostředí žije. Dodává, že často zjistí že mu oni mají více co nabídnout než on jim a také přiznává, že se k nim někdy chová lépe jak k některým Čechům.

Španělský respondent uvádí, že imigranti jsou jeho sousedi a setkává se tedy s nimi každý den.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent se s imigranty moc často nepotkává. Když už ano, tak se snaží o vřelé vztahy, až do té doby než začnou obtěžovat, jako např. někteří slovenští bezdomovci nebo opilí dělníci ze zemí bývalého Sovětského svazu.

Španělský respondent se setkává s imigranty každý den od metra, přes sousedy až po universitu.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Český respondent uvádí že mezi imigranty má své kolegy a studenty a vztahy mají mezi sebou vcelku dobré.

Španělský respondent tvrdí, že se nejvíce setkává s imigranty v zaměstnání a vždy byl mezi nimi respekt. Píše, že sám dával hodiny španělštiny marockým imigrantům, a právě to ho ještě více utvrdilo v toleranci.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Český respondent se setkává s imigranty se ve svém okolí často z důvodu jeho povolání policisty u služby cizinecké a pohraniční policie při příležitosti pátrání po nelegálních imigrantech, jejich převozu do záchytných zařízení pro cizince a vůbec celkové spolupráce s nimi. Vztahy mezi nimi jsou kladné i záporné. Záleží na tom, jak který imigrant je ochotný spolupracovat poté, co dojde k jeho zajištění a následně je s ním zahájeno správní vyhoštění.

Španělský respondent má podobnou zkušenost jako český.

Shrnutí:

V porovnání s Čechy se Španělé mnohem více setkávají s imigranty i mimo své zaměstnání. Češi jsou stále v mnohem početnější většině oproti imigrantů. Respondenti obou zemí mají spíše vřelé vztahy s imigranty.

Otázka č. 6:

Znáte nějaké nestátní neziskové organizace, které se podílejí na integraci imigrantů do české/španělské společnosti?

Shrnutí:

V této otázce použiji rovnou celkové shrnutí. 9 z 10 respondentů odpovědělo, že zná nějakou nestátní neziskovou organizaci. Jako dobrým znamením se ukazuje, že pouze jeden dotázaný neznal žádnou nestátní neziskovou organizaci. Jednalo se o českého respondenta, policista v přímém výkonu cizinecké a pohraniční policie.

Čeští respondenti uváděli tyto organizace: Česká katolická charita, Člověk v tísni, Adra a Berkat. Španělští respondenti si vzpomněli na tyto organizace: ACSUD, Valencia Acoge, Cruz Roja a Cáritas.

Otázka č. 7:

Co si myslíte, že by se mělo udělat, aby došlo k lepší integraci imigrantů ve společnosti?

Výsledky a komentář:

§ Sociální pracovník:

Český respondent by se zaměřil na osvětu široké veřejnosti, která často bývá proti cizincům nepřátelská a také na podporu multikulturalismu.

Španělský respondent vidí cestu k lepší integraci ve větší informovanosti a ve více jazykových kurzech. Stejně jako český respondent doporučuje multikulturní aktivity.

§ Běžný občan, jehož zaměstnání vyžaduje každodenní kontakt s lidmi:

Český respondent má pocit, že by se česká společnost měla změnit k lepšímu, být více empatická a otevřenější a méně zahleděnější do sebe sama. Jako základ úspěšné integrace považuje kvalitní školství.

Integrace imigrantů by vzrostla, kdyby se zvýšila i kvalita jejich života, uvádí španělský respondent.

§ Sociální pracovník pracující v organizaci podílející se na integraci imigrantů:

Český respondent bohužel nevěděl odpověď na tuto otázku. Podle španělského respondenta by lepší integraci určitě pomohlo, kdyby imigranti znali dobře svá práva a povinnosti.

§ Osoba s univerzitním vzděláním:

Cesta k lepší integraci vede skrze osvětu, potírání korupce a zkvalitnění sociálního systému, uvádí český respondent.

Podle španělského respondenta by se mělo organizovat více společných akcí na veřejnosti. Měli by se setkávat zástupci všech imigrantských skupin spolu se zástupci majoritního obyvatelstva a to v každé čtvrti. Dodává také, že integrace začíná tam, kde se imigrant začne učit španělsky. Neznalost španělského jazyka je jedním z hlavních důvodů, proč se následně formují ghetta imigrantů, které se izolují od společnosti. Stejně jako jiný český respondent tvrdí, že výchova k toleranci by měla být brána vážněji, a to zejména při výchově dětí.

§ Osoba z cizinecké a pohraniční policie:

Podle českého respondenta je na tuto otázku těžké odpovědět, poněvadž jestliže imigrant je zde nelegálně, nemá u sebe potřebné a pravé doklady (cestovní doklad, platné vízum, zdravotní pojištění) tak ho nelze integrovat či zařadit do společnosti.

Španělský respondent připomíná, že ke kvalitní integraci je potřeba nezapomínat odkud imigrant přichází. Také uvádí, že integraci určitě moc nepomáhají média, které by měli svůj přístup k imigrantům změnit a neukazovat je jen v negativním světle. Nezneužívat slova imigrant, a nezapomínat říkat slovo občan.

Shrnutí:

Obě strany uvádějí že integraci by určitě podpořilo více společných multikulturních akcí. Španělé dávají větší důraz při integraci imigrantů na odstranění jazykové bariéry a na znalost práv a povinností. Čeští respondenti doporučují české společnosti větší otevřenost k jiným kulturám, ale zároveň si neví rady jak integrovat ilegální imigranty.

8.6 Celkové shrnutí výzkumné sondy

Pomocí této výzkumné sondy jsme si mohli ukázat, jak španělští a čeští občané vnímají problematiku integrace imigrantů do společnosti.

Otázky se týkaly přijetí imigrantů, jak by se cítil dotazovaný v roli imigranta, jaké mají vztahy dotazovaní s imigranty a kde se s nimi nejčastěji setkávají, zda-li znají nějaké nestátní neziskové organizace, které podporují integraci imigrantů do společnosti a co je třeba udělat k lepší integraci přistěhovalců do společnosti.

V této výzkumné sondě bylo dobře rozpoznatelné, jaké rozdíly se nachází v integraci imigrantů v České republice a ve Španělsku. Oba státy by měly podle respondentů dávat větší důraz na multikulturalitu a odstranění jazykové bariéry. Španělé nepocítují tolik jako Češi strach z kulturního konfliktu. Překvapilo mne, že ani jeden z respondentů neprojevil obavy z příchodu islámu. Otázka náboženství a zvyků s ním spojenými není ve Španělsku sice tak konfliktní jako např. ve Francii, ale i zde je velké procento imigrantů islámské víry.

Rozdíl také vidím v koncentraci imigrantů v Česku a ve Španělsku. Vzhledem k odpovědím respondentů ze Španělska se ukazuje, že zde probíhá normální integrace. Obávám se, že tento pozitivní jev začíná pomalu, ale jistě narušovat neustále se zvyšující počet imigrantů, kteří emigrují do Španělska.

Dobrym znamením bylo také zjištění, že pouze 1 % z dotazovaných neznalo žádnou nestátní neziskovou organizaci, která podporuje integraci imigrantů do společnosti.

Závěrem bych chtěla dodat, že španělští respondenti se mnohem více rozepsali ve svých názorech a zkušenostech. Podle mého názoru toto svědčí o větší informovanosti k problematice integrace imigrantů. Na druhou stranu musím dodat, že i když se Česko pomalu mění z tranzitní země na cílovou, tak myslím, že to bude ještě nějakou chvíli trvat, než se ocitneme v podobné situaci jako Španělsko.

V porovnání této praktické části z částí teoretickou jsem došla k těmto závěrům. Stejně jako sami imigranti, tak i dotazovaní uvádějí, že jednou z největších překážek k integraci je cizí jazyk. Jak bylo výše naznačeno, nadměrné užívání mateřštiny a nechuť k novému jazyku vede ke společenské izolaci, která opouští cestu k úspěšné integraci.

Mezi překvapující zjištění patřil také postoj respondentů k islámu. Ani jednou se ve svých odpovědích nezmínili, že by islám nebo jiný typ náboženství ohrožoval cestu k integraci. Je to velice zajímavý poznatek, když si uvědomíme kolik médií se nám denně snaží naznačit, že islám brzy „převálcuje“ křesťanství a Evropa tím tak ztratí svoje hodnoty.

Zároveň se potvrdilo v odpovědích respondentů, že lidé s vyšším vzděláním, mají vyšší míru tolerance.

Výše uvedené aspekty považuji za nejvýznamnější v porovnání s teoretickou částí práce.

ZÁVĚR

“Emigrovat z mojí milované, ale chudé země bylo velice těžké. Moc se mi stýská po mé rodině. Nejhorší je, když se na tebe ostatní koukají se strachem a nedůvěrou a způsobí tak, že máš sto chutí vrátit se zpátky do Maroka. Na fotbalistu, který vydělává miliony se jim kouká dobře, i když je taky přistěhovalcem. My ostatní imigranti neumíme tak skvěle střílet góly, ale i přesto umíme pracovat a chceme platit daně, jen nás musíte nechat.”

Youssef, imigrant z Maroka

Za hlavním cíl této práce jsem si stanovila zmapovat situaci imigrantů a jejich následnou integraci v České republice a Španělsku. Myslím si, že tento cíl byl naplněn; čtenář se dověděl jak může probíhat integrace imigrantů, jakým úskalím musí čelit samotný imigrant i společnost, která se ho snaží začlenit.

Text byl koncipován tak, aby se každý mohl seznámit s touto problematikou postupně, jednotlivé termíny a pojmy byly dostatečně vysvětleny, tak aby bylo možno si vytvořit představu o důsledcích, které plynou z výše uvedených mechanismů.

Po seznámení se základními pojmy následuje popis nejpočetnějších imigrantských skupin jak v České republice tak ve Španělsku. Zde se práce vyrovnává se zvláštní skupinou, kterou představují imigranti z Kolumbie, kteří emigrují nejen z ekonomických, ale i z politických důvodů a lze je zároveň považovat za uprchlíky.

V následujících kapitolách jsem rozvinula spíše političtější tematiku. Zajímalo mne jak Evropská unie, Česká republika a samozřejmě Španělsko přistupují k problematice integrace. Porovnávala jsem objemy vydaných prostředků a legislativní uchopení.

Za velice důležitou část mé práce, považují kapitolu popisující psychologickou problematiku emigrace. Seznamuji se zde například s faktory, které integraci napomáhají, a které ji naopak brzdí. Mezi brzdící faktory patří nadměrné užívání mateřštiny na úkor se učení novému jazyku, sociální izolace, nezaměstnanost, dlouhodobé odloučení od dětí a jejich partnerů. Integraci naopak urychluje intenzivní společenský život, navazování hlubších přátelských vztahů s domorodci a ocenění pracovní či společenské.

Závěrečná část mapuje, jak španělská a česká veřejnost vnímá problematiku integrace. Kde cítí nedostatky, a zda-li vůbec vidí nějaký náznak řešení této problematiky. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí výzkumné sondy, provedené v rámci této práce. Soubor respondentů byl vymezen.

V přílohové části byly mj. uvedeny také fotografie k těžko přeložitelným výrazům ze španělského jazyka, grafy související s porovnáním klientely obou organizací a ukázky použitých dotazníků.

Do výzkumu byli zařazeny osoby, které se dostávají vzhledem ke svému zaměstnání k dané problematice integrace a předpokládá se, že s ní mají nějaké zkušenosti. Respondenti byli rozděleni podle typu profese, která je spojuje s problematikou integrace imigrantů. Mezi dotazovanými se nacházeli sociální pracovníci, sociální pracovníci podílející se na integraci imigrantů, osoby s univerzitním vzděláním, osoby nacházející se v dennodenním kontaktu s lidmi a osoby z cizinecké a pohraniční policie.

Mým záměrem bylo také uvádět překlady ze zahraniční literatury, která se zabývá problematikou integrace. Prameny k mé práci pocházeli ve většině případů právě ze španělsky psané literatury, která dosud nebyla publikována v České republice.

Touto prací jsem chtěla naznačit, že situace České republiky v otázce integrace, kterou považujeme za problematickou, může vyústit v něco mnohem rozsáhlejšího a my se na ni můžeme předem připravit v porovnání se Španělskem.

Domnívám se, že integrace může velice obohatit naši společnost. Úvodní citát dobře ilustruje, že to, na co imigranti často narážejí jsou zavřené dveře. Nedáváme jim k tomu dostatečnou příležitost. Ale musíme se nechat, jak správně dodává Youssef.

Poté, co jsem se touto problematikou intenzivně zabývala, stále více si kladu otázku, proč se zrovna začínáme vzájemně poznávat díky odlišným zvykům, proč nezačneme jednodušeji a nezjistíme nejdříve co máme společného, co nás může spojovat?

Upozorňovat na problémy integrace imigrantů, se kterými se můžeme setkat a pokusit se lépe vyrovnat s touto situací, která je pro nás stále ještě nová s porovnáním se státy západní Evropy, v tom všem shledávám přínos této práce.

Úplným závěrem bych chtěla dodat, že začít komunikovat je tím nejlepším začátkem k porozumění.

SEZNAM PRAMENŮ:

Monografie:

- DIAMANT, J. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc :Matice cyrilometodějské, 1995. ISBN neuvedeno.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha : Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- *Immigrant women and integration*. Strasbourg : Council of Europe, 1995. ISBN neuvedeno.
- *Kdo chce žít v Česku*. Praha : Kolektiv Člověk v tísní – společnost při ČT, 2004. ISBN neuvedeno.
- *Lexikon zemí 2003*. Brno : Fortuna Print, 2002. ISBN 80-7321-038-X.
- MONCUSÍ FERRÉ, A. *Antropología social*. Valencia : Reproexpres, 2006. ISBN 84-934123-1-7.
- MONCUSÍ FERRÉ, A. *Antropología de los grupos étnicos*. Valencia : Reproexpres, 2006. ISBN neuvedeno.
- MURAD, S., HEJTMAN, P. *Otázky evropské integrace a Česká republika*. České Budějovice : Katedra společenský věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2004. ISBN 80-7040-704-2.
- NIESSEN, J. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Praha : Rada Evropy, 2006. ISBN 92-871-4345-5.
- RAQUEL ARAGÓN RODRIGO. *Abriendo puertas: Material didáctico sobre Educación Intercultural*. Madrid : ASDE, 2003. ISBN 84-87568-62-9.
- RODRÍGUEZ UGARTE J. J. *La situación de los refugiados en España 2005*. Madrid : Catarata, 2005. ISBN 84-8319-228-4.
- *Školní atlas dnešního světa*. Praha : Terra, 2000. ISBN 80-902282-2-4.
- TORRES, F. *La integración de los inmigrantes y algunos de los desafíos que nos plantea*. Madrid : Talasa, 2002. ISBN neuvedeno.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- YONGMI, S., NIESSEN, J. *Příručka o integraci pro tvůrce politik a odborníky z praxe*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. ISBN 80-868778-24-4.

Časopisecké statě:

- Cesta za nadějí: Ženy a mezinárodní migrace. *UN bulletin časopis OSN v České republice*, 2006, č. 9, str. 4-5.
- SÁŇKA, V. Muslimové v České republice. *Slovo bulletin pro cizince a o cizincích*, 2004, roč. 2, č. 4, str. 22-23.
- ŠLERKA, J. Islám – problém i současné Evropy. *Deníky Bohemia*, 2006, č. 52, str. 3.

Elektronické zdroje:

- *Wikipedia* [online]. Espana : Wikipedia, 2007 [cit.2007-04-12]. Dostupné na WWW: <<http://es.wikipedia.org>>.
- *MŠMT* [online]. Praha : MŠMT ČR, 2005 [cit.2007-03-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.webtolerance.cz>>.
- *Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR* [online]. Praha : Ministerstvo vnitra a Policejní prezidium ČR, 2006 [cit.2007-03-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz>>.
- *Český statistický úřad* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2006 [2007-3-13]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz>>.
- *MPSV* [online]. Praha : MPSV, 2005 [cit.2005-06-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.cizinci.cz>>.
- BROUČEK, S. *Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí*. [online]. Praha : Klub Hanoi, 2005, [cit.2005-05-31].
Dostupné na: < <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cislocianku=2005040901>>.
- MARÍA JOSÉ ATIÉNARÉZ. *Por la integración de los inmigrantes*. [online]. Montevideo : Secretaría regional Latinoamericana, 2006 [cit.2007-01-14].
Dostupné na: < www.rel-uita.org>.
- REUTERS. *Unie pomůže Španělům s uprchlíky*. [online]. Praha : Euroskop.cz, 2006 [cit. 2006-05-24]. Dostupné na: <<http://www.euroskop.cz/18519810/clanek-zpravodajstvi/unie-pomuze-spanelsku-s-uprchliky/>>.
- DOLZ ORTEGA PATRICIA. *Role španělské integrační politiky*. [online]. Praha: Multikulturní centrum, 2004 [cit.2004-02-14].
Dostupné na: < http://migraceonline.cz/clanky_f.shtml?x=165292>.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha I. Mapa Španělska

Příloha II. Pateras s imigranty

Příloha III. Dopis, který byl odeslán elektronicky neziskové organizaci CEAR v roce 2002

Příloha IV. Věkové složení klientů Valencia Acoge

Příloha V. Věkové složení klientů Poradny pro integraci

Příloha VI. Rozdělení klientů Valencia Acoge podle pohlaví

Příloha VII. Rozdělení klientů Poradny pro integraci podle pohlaví

Příloha VIII. Země původu klientů Valencia Acoge

Příloha IX. Země původu klientů Poradny pro integraci

Příloha X. Rozdělení klientů Valencia Acoge podle kontinentů

Příloha XI. Rozdělení klientů Poradny pro integraci podle kontinentů

Příloha XII. Dotazník (česká verze)

Příloha XIII. Dotazník (španělská verze)

ABSTRAKT

ČÍŽKOVÁ, J. *Problematika integrace imigrantů ve Španělsku v kontrastu se situací v České republice*. České Budějovice 2007. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Markéta Elichová, Ph.D..

Klíčové pojmy: integrace, imigrant, interkulturní relativismus, Česká republika, Španělsko, nestátní nezisková organizace, tolerance

Práce se zabývá problematikou integrace imigrantů na území České republiky a Španělska. Teoretická část charakterizuje tři nejpočetnější skupiny imigrantů v obou státech. Dále popisuje integraci imigrantů z pohledu Evropské unie, České republiky a Španělska. Práce pokračuje kapitolou, kde se naráží na rizika a přínosy imigrace. Poslední část obsahuje poznatky o psychologických problémech emigrace.

Praktická část je rozdělena na dvě porovnání. Nejdříve je srovnána španělská organizace Valencia Acoge s českou Poradnou pro integraci. Tyto nestátní neziskové organizace se věnují integraci imigrantů do společnosti. Ve druhé části byla použita metoda anketního šetření. Mezi respondenty rovnoměrně patřili Španělé i Češi. Cílem bylo zjistit, jak se veřejnost staví k problematice integrace imigrantů.

Abstract

Integration Problem of Immigrants in Spain in comparison with the Situation in the Czech Republic

Key words: integration, immigrant, interculturalism, Czech Republic, Spain, non-governmental and non-profit organization, tolerance

The work deals with the integration problem of immigrants in the Czech Republic and Spain. The theoretical part characterizes the three most populous groups of immigrants in both countries. Then it describes the integration of immigrants from the point of view of the European Union, the Czech Republic and Spain. Next chapter concerns the risks and boons of immigration. The last part contains the findings about psychological problems of emigration.

The practical part contains two comparisons. There is a description and comparison of two non-governmental and non-profit organizations, Spanish organization *Valencia Acoge* and Czech organization *Poradna pro integraci* (Counselling Centre for Integration). These two ONGs focus on the integration of immigrants to society. In the second part I used the method of questionnaire investigation. Both, the Spanish and Czech people, were asked about their attitude to the problem of the integration of immigrants.

Příloha I.

Mapa Španělska

Příloha II.

Pateras s imigranty

Příloha III.

Dopis, který byl odeslán elektronicky neziskové organizaci CEAR v roce 2002.

Jmenuji se xxxxx a jsem občanem Kolumbie. Právě teď se nacházím v Kolumbii a jsem v ohrožení života. Kvůli této situaci jsem žádal španělskou ambasádu v Bogotě o azyl. Bohužel mi byla dána odpověď, že o španělský azyl nemohu žádat pokud se stále nacházím na území mé země. Ale je také pravdou, že je pro mě nemožné odletět z Kolumbie. Za prvé potřebuji visum a za druhé nemám dostatečné ekonomické prostředky. Prosím Vás dejte mi nějakou naději a řekněte mi, co mám udělat. Necítím se bezpečný ve své vlastní zemi a bojím se skupin vedených státem, které páchají čistky na nás prostých obyvatelích. Budu vděčný za jakoukoli informaci, která mě dovede na bezpečné místo k životu. Vybral jsem si Španělsko, kvůli stejnému jazyku. Ačkoli vím, že existují země blíže, jako Ekvádor nebo Venezuela, ale ani tam bych se necítil bezpečně. Jak určitě víte, kolumbijský režim nás pronásleduje i za hranice Kolumbie. Čekám na vaši rychlou odpověď a budu Vám vděčen za jakoukoli pomoc...

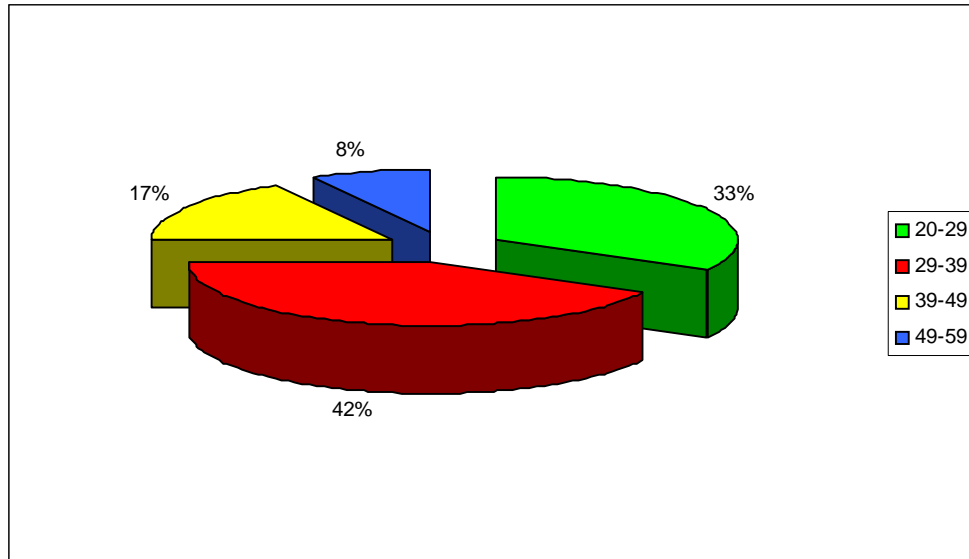
Zdroj:

RODRÍGUEZ UGARTE, J. J. *La situación de los refugiados en España 2005*. Madrid : Catarata, 2005, str. 86.
V textu je uveden vlastní překlad.

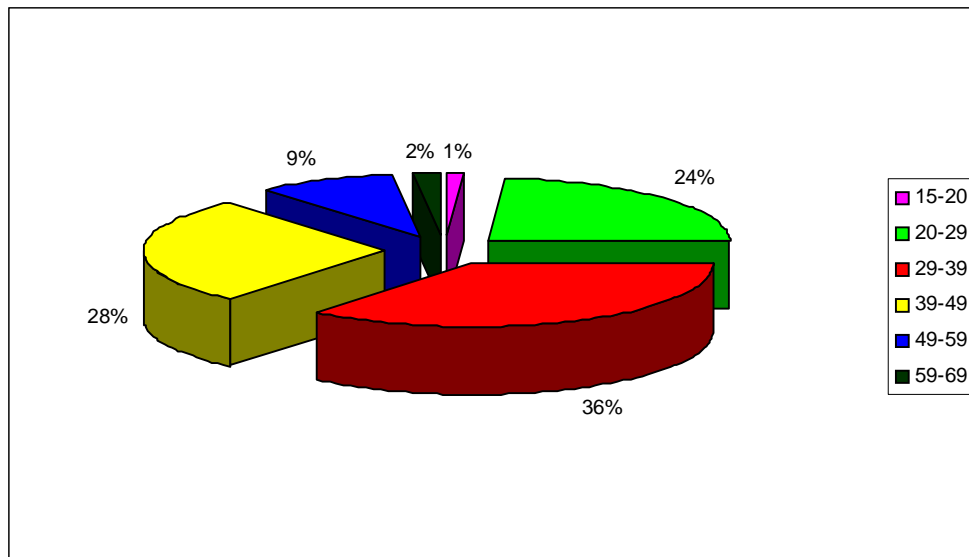
Příloha IV.

Graf 1. Věkové složení klientů Valencia Acoge

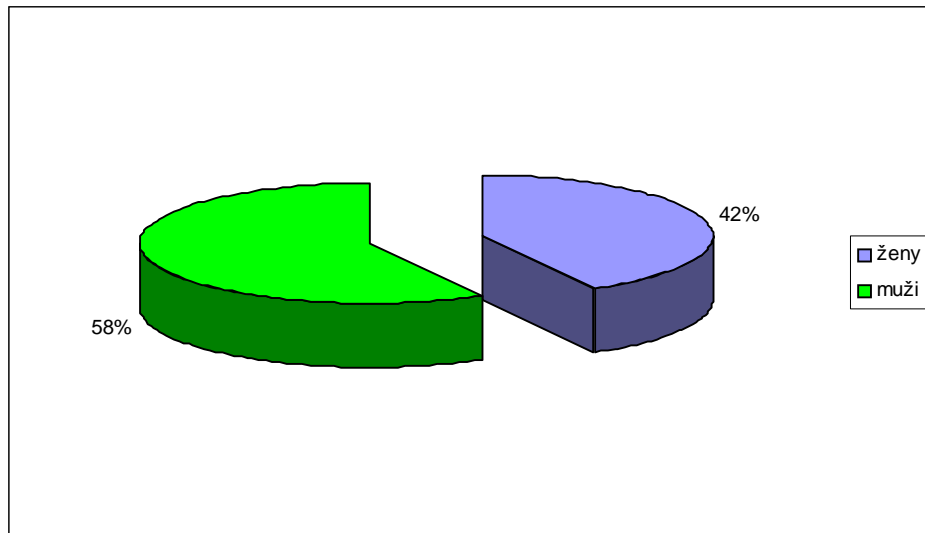
Příloha V.

Graf 2. Věkové složení klientů Poradny pro integraci

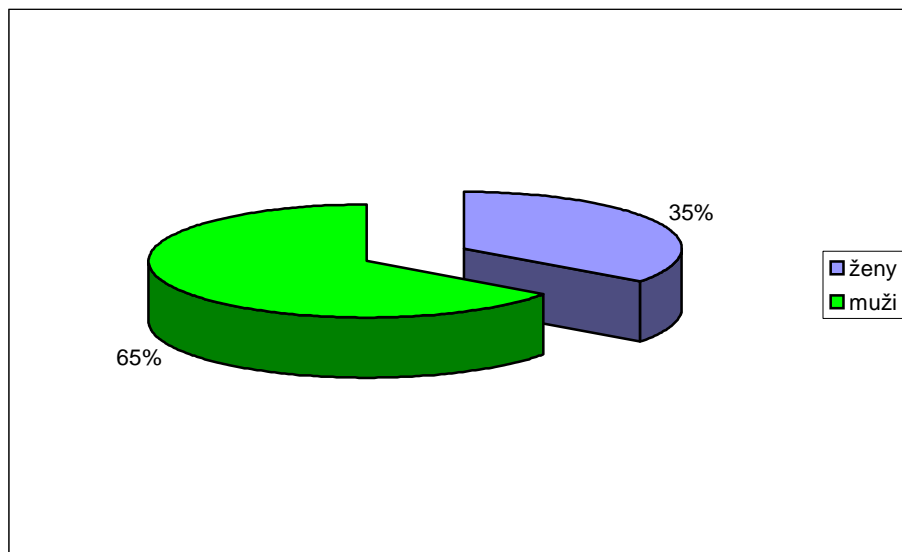
Příloha VI.

Graf 3. Rozdělení klientů Valencia Acoge podle pohlaví

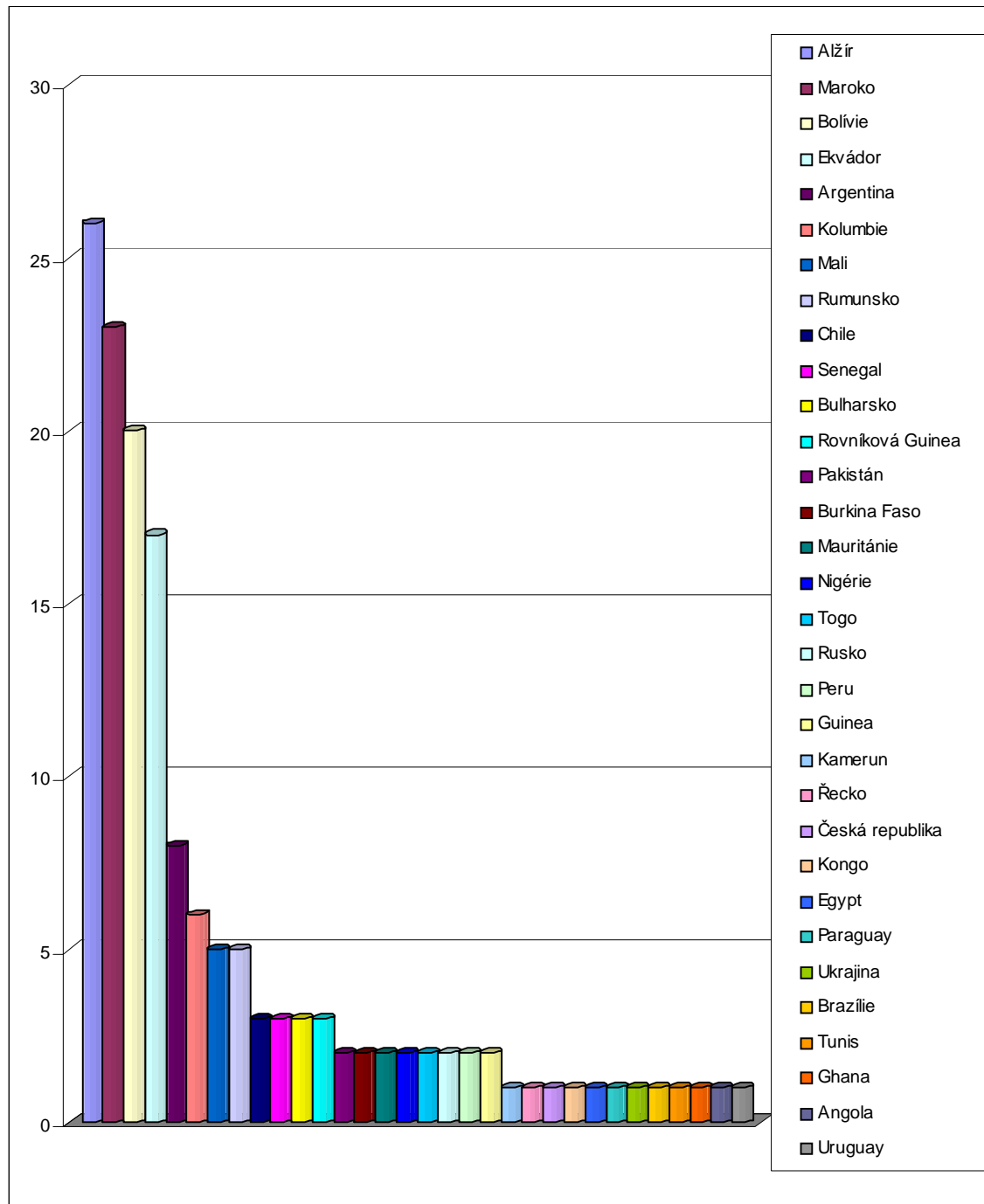
Příloha VII.

Graf 4. Rozdělení klientů Poradny pro integraci podle pohlaví

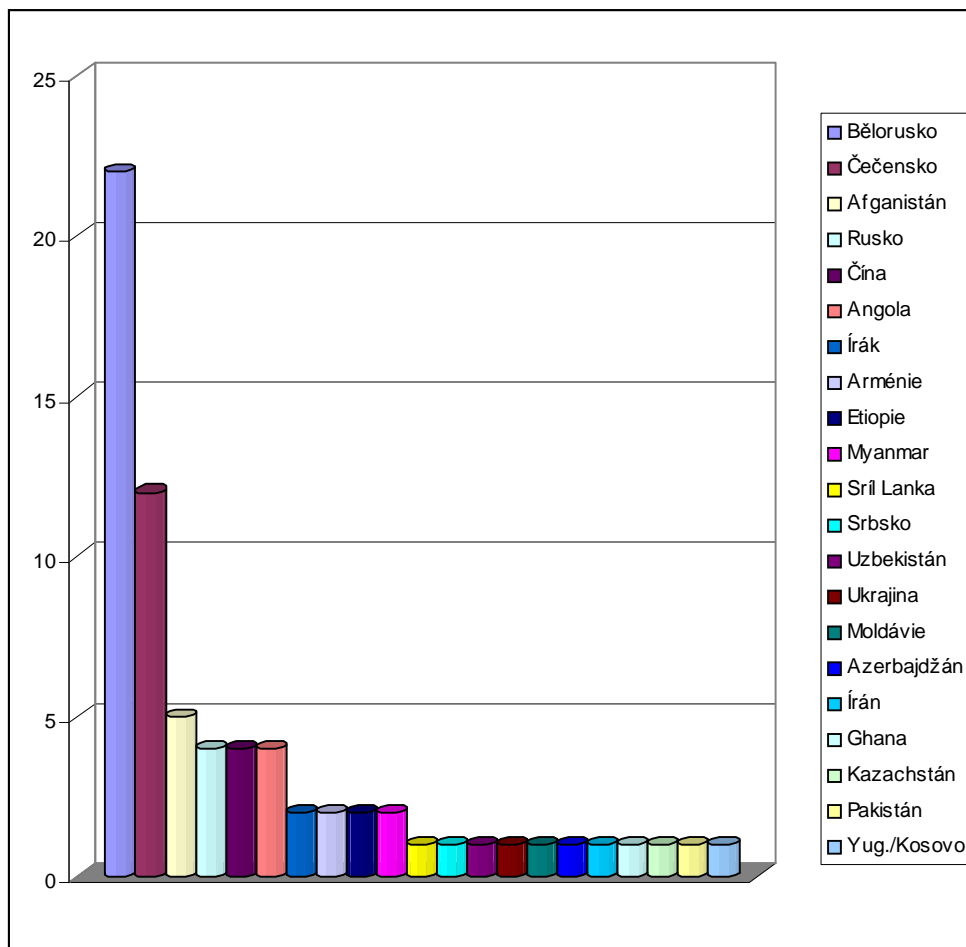
Příloha VIII.

Graf 5. Země původu klientů Valencia Acoge

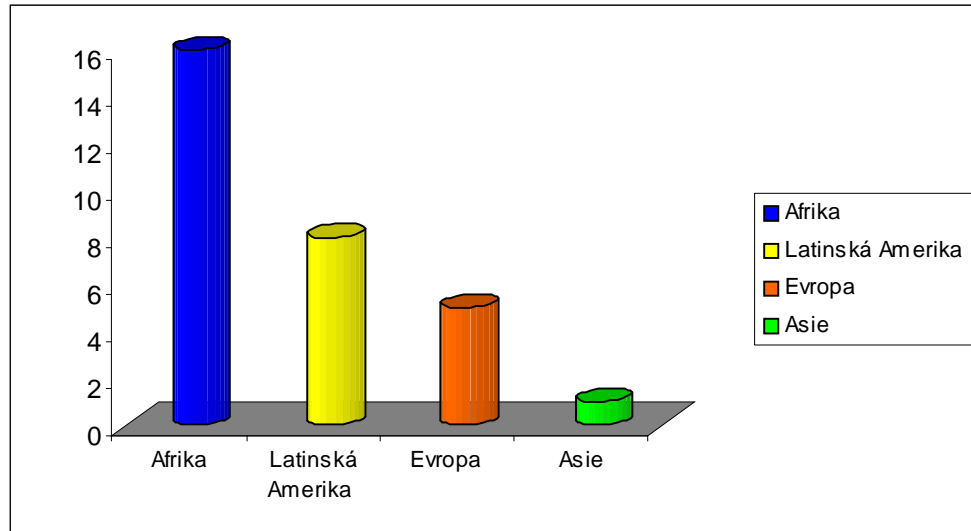
Příloha IX.

Graf 6. Země původu klientů Poradny pro integraci

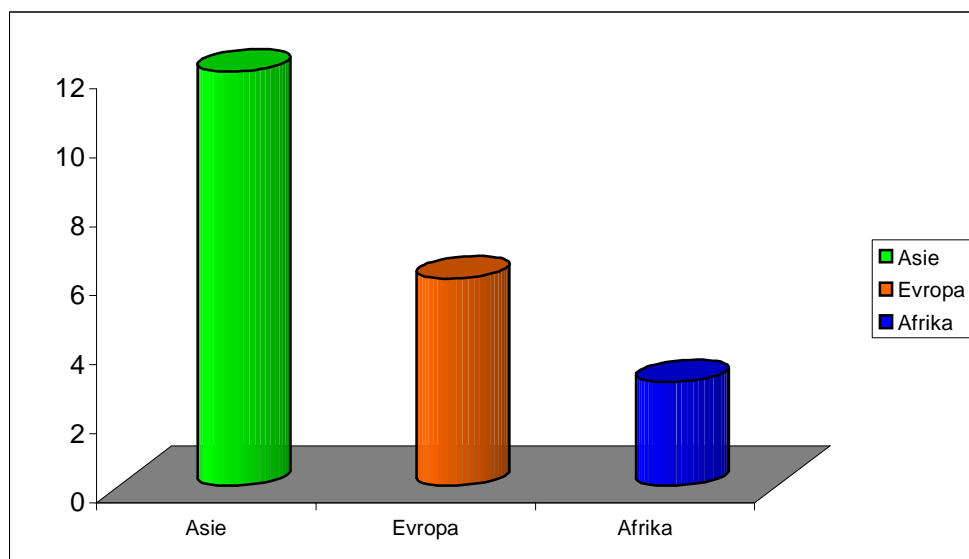
Příloha X.

Graf 7. Rozdělení klientů Valencia Acoge podle kontinentů

Příloha XI.

Graf 8. Rozdělení klientů Poradny pro integraci podle kontinentů

Příloha XII.

Dotazník (v českém jazyce)

na téma integrace imigrantů do společnosti

Instrukce:

Dotazník je anonymní. V první části vyplňte základní informace, u dalších otázek buď zaškrtněte možnost, která nejlépe vystihuje váš názor nebo popište své vlastní zkušenosti a nápady.

pohlaví:

věk:

zaměstnání:

- 1) **Jak vnímáte situaci imigrantů v české společnosti? Jaké tady podle vás zažívají přijetí?**

- 2) **Máte pocit, že politická situace je adekvátní k postavení imigrantů ve vaší zemi?**

ANO NE

- 3) **Chtěl/a by jste se octnout v pozici imigranta v České republice? A proč ano a proč ne?**

- 4) **V čem jsou, podle vás, imigranti přínosem pro Českou republiku a v čem naopak přítěží?**

- 5) **Setkáváte se často ve svém okolí s imigranty? Při jaké příležitosti? Jaké jsou mezi vámi vztahy?**

- 6) **Znáte nějaké nestátní neziskové organizace, které se podílejí na integraci imigrantů do české společnosti?**

- 7) **Co si myslíte, že by se mělo udělat, aby došlo k lepší integraci imigrantů ve společnosti?**

Velice děkuji za vaši ochotu.

Příloha XIII.

Questionario *(en español)*

sobre la integración de los inmigrantes a la sociedad

Instrucciones:

El cuestionario es anónimo. En la primera parte rellena los informaciones personales y continua marcando o escribiendo tu propia idea o experiencia sobre la pregunta.

sexo:

edad:

profesión:

- 1) **Como aprehendes la situacion de los inmigrantes en la sociedad espanola? Que acogida tienen en Espana?**

- 2) **Piensas que la situacion politica es adecuada a la posicion de los inmigrantes?**
SÍ NO

- 3) **Querías estar en la posicion de los inmigrantes en Espana? Y porque si y porque no?**

- 4) **En que cosa tu piensas que los inmigrantes son el aporta para Espana y en que cosa ves que son el cargo?**

- 5) **Encontras en tu alrededor muchas veces los inmigrantes? En que ocasion? Que relaciones tienes con ellos?**

- 6) **Conoces algunos ONGs que en su programa tienen la integracion de los inimigrantes a la sociedad espanola?**

- 7) **Que piensas que se podria hacer por mejor integracion de los inmigrantes a la sociedad espanola?**

Muchas gracias por tu tiempo.

